

Életterv az ember szolgálatában

Négy évvel ezelőtt, 2010 tavaszán hunyt el don Mario Picchi olasz katolikus pap, az Olasz Szolidaritási Központ (Centro Italiano di Solidarietà – CeIS) alapítója. Egész életét a felebaráti szeretet tettekre váltásának szentelte, és drogfüggők százezreinek segített, hogy felépüljenek szenvedélybetegségeikből.

Don Mario 1930-ban született Paviában. 1957-ben szentelték pappá. 1967-ben érkezett Rómába, ahol a pápai segélyszervezeteket irányító testületnél kezdett dolgozni. Hamarosan létrehozta a CeIS-t, amely eleinte az olasz fővárosban és közeli településeken kínált nevelő célzatú terápiás programokat drogfüggőknek.

Hálózatának munkatársai valamennyien önkéntesek voltak. Programja, az Emberterv (Progetto Uomo) hamarosan Olaszország határain túl is ismertté vált. 1985-ben az ENSZ gazdasági és szociális tanácsa felvette a támogatandó civilszervezetek közé.

Az alábbiakban közreadjuk azt a művét, amelyben a CeIS történetét, működését és eszmei hátterét foglalja össze. (A szerk.)

KIS KAPUBEJÁRÓ A CAIROLI TÉREN

Az 1960-as évek végén Rómában találkozott néhány ember, akik úgy érezték, hogy konkrét választ kell találni korunk égető kérdéseire. A szolidaritás, az együttérzés eszméi mozgatták őket. Egyszerű emberek voltak – hivatalnokok, kétkezi munkások, művészek, tanárok, vállalkozók, diákok, szülők –, akik tapasztalataik, idejük egy részét szerették volna mások szolgálatába állítani.

A Benedetto Cairoli téren gyűltek össze, Róma szívében, a Szentszék egyik épületében. Ebben a központban fogadták a rászorulókat, és létrehoztak egy kis tanulmányi házat. Így született meg az Olasz Szolidaritási Központ (Centro Italiano di Solidarietà – a továbbiakban CeIS), egy olyan szervezet, amely az emberi és evangéliumi értékeket helyezte a középpontba. Elzárkózott minden politikai elkéleződéstől, és hívők toborzása sem szerepelt céljai között.

Kevesen voltak, és nem tudtuk, termékeny talajra hullik-e a mag, amelyet elvetünk. Fő célunk az volt, hogy érzékennyé tegyük a közvéleményt a háború, az éhínség, a szegénység, a fiatalok beilleszkedési nehézségei iránt. A rendelkezésünkre álló szegényes eszközökkel kiállításokat rendeztünk, előadásokat tartottunk iskolákban, utcákon, vasútállomásokon, plébániá-

kon. Párbeszédet kezdeményeztünk, hogy felkeltsük az emberek érdeklődését és felébresszük lelkiismeretüket.

Lelkes önkéntesként határozott küzdelmet vállaltunk a kirekesztéssel szemben. Kerestük azokat az eszközöket, amelyek segíthetik a fiatalokat a növekedésben, az érettség válásában, amelyek megszabadítják őket a hiábavalóság érzésétől és a szorongástól.

A hetvenes években a kábítószeres és hallucinogén anyagok fogyasztása egyre nagyobb méreteket öltött. A drogfogyasztás az általános szegénység jele, a legtörekényebb embereket érinti, akik szeretethiányban, reményvesztetten élik életüket. A CeIS velük akart törődni. Lassan, de határozottan kialakult egy olyan átfogó életterv, amely választ jelenthetett a modern világ kihívásaira, az unalomra, a szorongásra, a menekülési vágyra.

Egyre inkább növekedett bennünk az igény, hogy a gyakorlatban is megéljük az együttérzést, a közösséget, a testvériséget eszméit, felkészülten és ingyenesen az utolsók szolgálatába álljunk.

Kis idő elteltével rá kellett döbbernünk, hogy a kábítószeres ilyen mértékű terjedésével szemben elégtelenek az eszközeink. Új jelenség volt az országban, hogy a fiatalok kábítószerrel fogyasztanak. Az orvosok, a politikusok, a rendőr-

Szenvedély – betegség – kiutak 2.

ség, a közszolgálati intézmények nem tudták eldönteni, hogy szigorítani kell-e a törvényt, vagy inkább nagyobb toleranciára és megértésre van szükség. A jelenségnek, sajnos, nem ismerték az okait, csak a hatásait. A drogfüggő embert egyszerűen betegnek vagy bűnözőnek tekintették.

1975-ben Olaszországban elfogadtak egy kábítószer-ellenes törvényjavaslatot, és készültek is az alkalmazására. A kábítószerfüggők terápiája akkoriban kizárólag orvosi kérdésként merült fel. Vizsgálni kezdtük a problémát, hogy feltárjuk a mélyben rejlő, valódi okokat. Párhuzamosan kellett foglalkoznunk a megelőzéssel és a kábítószerfüggők kezelésével.

Kis csoportunk tanulmányozni kezdte, milyen gyógyító, rehabilitációs módszereket alkalmaztak azokban az országokban, amelyekben már korábban sürgetővé vált a probléma megoldása. Első lépésként megismertük más országok módszereit, megnéztük terápiás programjaikat, részt vettünk terápiás közösségek nemzetközi összejövetelein.

E tapasztalatok birtokában Rómában megrendeztük a Terápiás Közösségek 3. Világtalálkozóját. A CeIS célul tűzte ki egy közösségi jellegű rehabilitációs-nevelő program létrehozását. Fel akartuk ébreszteni a kábítószerfüggővé vált emberekben az életbe vetett hitet, rá akartuk vezetni őket önmaguk és mások tiszteletére, az önkontroll és a másokkal való civilizált együttélés fontosságára. Célokat akartunk felmutatni nekik, hogy reménnyel telve tekintsenek a jövőre.

A rehabilitációs program fő alakítói maguk az életük értelmét megtalálni vágyó fiatalok lettek, és a családok, amelyek szorongással tekintettek a modern világ változásaira. 1979-ben a mozgalom filozófiájának a „Progetto Uomo”¹ nevet adtuk.

A „Progetto Uomo” célja, hogy az ember fejlődjön és növekedjen; elérje vagy visszaszerezze önmaga teljességét, és visszatérjen a társadalomba, élve minden jogával és kötelességével. E központi gondolat alakította ki azokat a külön-

féle megvalósulási formákat, amelyek mind egy irányba mutattak: hogy a nehézségekkel küzdő ember szabad emberré váljék.

1979-ben jött létre a „Progetto Uomo” szellemében az első terápiás közösség, Róma Trullo nevű külvárosában. Megalakulásával egy időben létrehoztunk egy oktatási központot, a „Nap Házát”, amely a segítők alapképzését biztosította. Egész Olaszországból jöttek csoportok, szervezetek, amelyeket érdekelt a „Progetto Uomo”. Az oktatási központban, amelynek székhelye 1980 óta Castel Gandolfóban van, olyan munkatársakat képeztünk, akik aztán saját programokat alakítottak ki közel ötven olasz városban, majd a nyolcvanas évek közepétől kezdve Spanyolországban és más európai, illetve dél-amerikai országokban.

Ezek a szervezetek, a római CeIS mozgalmának lakóhelyük igényeinek is megfelelő alapelveiből kiindulva, saját kezdeményezésű programokat fejlesztettek ki. A struktúrák, a rehabilitációs folyamat szakaszainak sorrendje, a belső szabályok rugalmasan, a helyi igények, társadalmi, gazdasági és kulturális adottságok alapján alakultak ki.

1981-ben az első szervezetek részvételével létrejött a Terápiás Közösségek Olaszországi Szövetsége. A fő célok között szerepelt új, közös és egységes programok kialakítása, a már létező programok közötti együttműködés megerősítése, a segítők alap- és továbbképzése. De minden csoportnak saját története, sajátos tulajdonságai voltak. Volt olyan is, amely létrejöttékor nem a kábítószerfüggők szolgálatát tűzte ki céljaul, módszerei sem ilyen alapon alakultak ki. Ne gondoljuk tehát, hogy a rehabilitációs programok egységesek voltak, vagy hogy mindegyik a közösségi életen alapult.

A kábítószer-függőség kezelésének fő eszköztét sokáig mindenki a rehabilitációs közösségekben látta. Már a Rehabilitációs Közösségek 8. Világtalálkozóján, 1984-ben hangsúlyoztam: a közösségeknek tudatosítaniuk kell magukban, hogy csak időszakos szükségszerűség, a társadalom segélykérése kívánja meg létüket. Hozzá-

1 A „Progetto Uomo” kifejezés jelentése Emberterv, ami arra utal, hogy a CeIS figyelme az emberre irányul, az egész emberi személyiség kiteljesítését tűzi ki céljaul.

tetem, hogy a közösségi létforma veszíteni fog jelentőségéből, ha munkánk során megtaláljuk azokat az új együttélési formákat, amelyek lehetőséget adnak más szenvedők, kirekesztettek befogadására.

A rehabilitációs közösség mindenképpen nagyszabású vállalkozás, mert eszméi túlmutatnak látszólagos határain, alkalmazhatóak a munkahelyek, a család, az iskola, a kórházak, a büntetőintézetek és más intézmények keretein belül is. Elgondolásainak megvalósítása a társadalmi élet különböző területein hatalmas értéknek bizonyulhat, amennyiben felgyorsítja a társadalmi érés folyamatát, és minden embert képes bevonni ebbe a nagyszabású tervbe.

Számtalan nehézséggel, bizonytalansággal találtuk szemben magunkat. Mindvégig az a vágy hajtott minket, hogy választ találjunk azoknak az embereknek a szükségleteire, akik segítséget kérnek válságos helyzetükben.

Nem adhattunk egységes útmutatást mindenkinek: azoknak, akik éveig az utcán éltek, és azoknak, akik csak részben szakadtak ki társadalmi és családi kötelekeiből; dolgozó, családos embereknek, és iskoláskorú kamaszoknak, akik amfetamintablettát vagy alkohollal kombinált gyógyszert fogyasztottak; pszichés zavarokkal vagy gyógyíthatatlan betegséggel küzdő embereknek, és olyanoknak, akik már többször sikertelenül vettek részt más rehabilitációs kezeléseken.

Így az eredeti, 1979 és 1980 között indult rehabilitációs programnak, amely három szakaszból állt: a beszélgetések, a közösségi élet és a társadalomba való beilleszkedés fázisaiból, elkülönítettük a szakaszait, és újabb szolgáltatókat indítottunk el. 1983-ban megszületett a második közösség, olyan személyes és társadalmi problémákkal küzdő emberek számára, akiket tönkretett a kábítószer, és létrejött egy újabb program a társadalmi beilleszkedés elősegítésére. Később létrehoztunk kizárólag ambuláns szolgáltatókat is olyan emberek számára, akik nem tudtak volna beilleszkedni a két eredeti struktúrába.

Azán újabb programok születtek: esti beszélgetések dolgozó felnőttek számára, délutáni beszélgetések válsághelyzetben lévő kamaszok ré-

szére, és más, folyamatosan fejlődő programok, amelyekről a későbbiekben részletesen beszélünk majd.

A rehabilitációs módszeren kívül a CeIS kezdetől foglalkozott tájékoztatással, képzéssel, megelőzéssel és kutatással. Komoly érdemeket szerzett pedagógiai, tudományos újításaival és törvényjavaslataival, amelyek által hatást gyakorolt a közvéleményre és a fiatalok, valamint a hátrányos helyzetben élők problémáival foglalkozó szakemberekre is.

Az elmúlt években azon kevesek közé tartozunk, akik felhívták a figyelmet a legális drogok – alkohol, egyes gyógyszerek – veszélyeire, amelyek azt a képzetet erősítik az emberben, hogy a kémiai szerek minden probléma kezelésére alkalmasak. Szenvedélyes küzdelmet folytattunk, hogy a családtól és az iskolától kezdve minden nevelő intézményhez eljussunk, előmozdítsuk az emberek, a különféle csoportok közti párbeszédet, hiszen ez a megelőzés egyik legfontosabb eszköze.

Fennállásunk óta minden döntésünk szoros kapcsolatban állt a Caioli téren évekkel ezelőtt összegyűlt kis csapat álmaival. A CeIS annak idején úgy döntött, hogy az embert állítja a középpontba, és olyan alapvető értékeket képvisel, mint a szolidaritás, az együttérzés, az önkéntes, ellenszolgáltatást nem váró szolgálat, az alázat. Így válhatunk az emberek fejlődésének, növekedésének eszközévé.

Most, több mint huszonöt év elteltével a társadalom szövetének élő és éltető elemévé akarunk válni, az emberek növekedéséért végzett munkába bevonunk önkénteseket, családokat, iskolákat, különféle egyesületeket, szakszervezeteket, vállalkozókat és a közigazgatást. Katalizátorként pozitív érzéseket akarunk ébreszteni a társadalom egészében, hogy a benne rejlő erőforrásokat, életerőt a szintén önmagából fakadó problémák megoldására tudja fordítani. Az emberek fejlődéséért, a szolidaritásért, az emberibb életért, a párbeszédért, a társadalom jó közérzetéért tett erőfeszítések nem merülhetnek ki a kábítószer elleni küzdelemben.

A történelem halad a maga útján, közben sok minden változik: ez a dolgok logikája és szükségyszerűsége. Nem tehetünk mást, mint hogy

Szenvedély – betegség – kiutak 2.

hűségesek maradunk választott alapelvünkhöz, az állandó megújuláshoz, de azzal a feltétellel, hogy teljesüljön egy másik elvárás is, amelyet mindig alapvető fontosságúnak tartottunk. Ennek legfontosabb elemei: a munkatársak szakképzése, emberi és kulturális felkészítése, a terápiás és pedagógiai eszközök megfelelő felhasználása. Elköteleztük magunkat, hogy nagylelkűen szolgáljuk mindazokat, akik segítséget kérnek ahhoz, hogy saját lábukra állva a saját útjukat járassák. Csodálatos út ez, a feltámasztás útja. Feltámasztás az új életre.

MIT JELENT A „PROGETTO UOMO”

A „Progetto Uomo” nem terápia és nem módszer: javaslat, hogy az ember váljék a történet főszereplőjévé. Az ember, aki megszabadul láncaitól, vágyik a megújulásra, a jóságra, a szabadságra, az igazságra.

A II. vatikáni zsinat meggyőződéssel jelentette ki: „Nem az ember van az egyházért, hanem az egyház az emberért.” Isten minden emberbe beleülteti az igazság és a szeretet csíráját, és mindannyiunkat arra kér, segítsük a másikat, hogy kivirágozhasson, kifejlődhessen önálló személyisége, saját útján járva saját egyéni kiteljesedése felé haladjon. Mindenkinnek helye van ebben a látásban, senki nincs kizárva belőle.

Amikor azt mondjuk, a „Progetto Uomo” szellemiségét követjük, megvalljuk: hiszünk az emberben, minden emberi teremtményben, adottságaitól, műveltségétől, társadalmi helyzetétől, anyagi és politikai háttérétől függetlenül.

A „Progetto Uomo” azt jelenti, hogy értékesnek tartjuk önmagunkat, és ugyanakkor mindenkit, akivel munkánk során kapcsolatba kerülünk, nem kötünk kompromisszumokat és nem célunk a versengés, sem a prozelitizmus. Párbeszédre és együttműködésre törekszünk.

Az *érdeklődést* akarjuk feleleszteni az emberekben, amely számunkra az *érdektelenség* ellentéte. Ha *érdeklődők* vagyunk, értékek látjuk a másik ember másságát, amely által gazdagítjuk egymást, s különbözőségünk mély együttérzés és valódi együttműködés forrásává válik.

A „Progetto Uomo” azért jött létre, hogy elismerje valamennyi ember értékét, különös te-

kintettel a leggyengébbekre, a szegényekre, a védtelenekre. Alázatos szívvel fogadjuk el határainkat, de hatalmas késztetés él bennünk, hogy segítő kezet nyújtsunk egymásnak, szorosan átöleljük egymást.

A terv nem a *birtoklásra*, hanem a *létezésben* való növekedésre épül: szabadságra hív, Isten keresésére és ismeretére – az emberen keresztül. És miközben arra tanít, hogy azonnali segítséget nyújtsunk, arra is ösztönöz, hogy a távolba tekintsünk, az egész társadalom megváltoztatására törekedjünk.

A „Progetto Uomo” állandó kihívás, hogy mindig messzire tekintsünk, és ugyanakkor odafigyeljünk azokra a szükségletekre, amelyek azonnali cselekvést igényelnek, a jelen sürgető problémáira. Erre tanítottak minket az önkéntes szolgálat nagy alakjai, *Kalkuttai Teréz* anya Indiában és *Marcello Candia* Amazóniában.

A „Progetto Uomo” középpontjában a szeretet áll. Minden teremtmény szeretete, a bennünk rejlő értékek szeretete. Ítékezés nélkül, tisztelettel és segítőkészen. Az evangélium nem állítja, hogy az ember szeretete fontosabb Isten szereteténél, de hangsúlyozza, hogy a felebaráti szeretet az adásban nyilvánul meg. Az adakozás gesztusa teszi lehetővé, hogy kiszabaduljunk saját önzésünk, büszkeségünk bezárt világából.

A „Progetto Uomo” a közösséggé válás terve, odafigyelés, megismerés – hogy együtt járjunk az úton, egymást támogatva, felfedezve az áldozathozatal jelentését, a lemondás és a szenvedés értékét. Bízalom az emberekben és Istenben.

Azt is jelenti, hogy nem feledkezünk meg gyökereinkről, önkéntes szolgálatunk kezdetéről, a bizonytalansággal, kétségekkel és tévedésekkel teli múlttól, amely életutunk része. Rehabilitációs programjaink éppen akkor, az alkalmazkodást, rugalmasságot és állandó átalakulást kívánó világban, az új utakat kereső légkörben tudtak gyökeret ereszteni és gyümölcsözővé válni.

Időnként hatalommal rendelkező emberek is kifejezik elismerésüket, dicséretüket, de szívünkben és lelkünkben leginkább annak a több ezer embernek, férfinak és nőnek, fiatalnak és idősnek a képét hordozzuk, akikkel közösen, egymást támogatva járhattuk be az út egy-egy

szakaszát. Sokuknak nem emlékszünk már a nevére, élettörténetükre is csak töredékesen, de nem felejtjük el azt a mély, örömteli érzést, amelyet újjászületésük jelentett.

Az általunk alkalmazott terápiás és pedagógiai módszerek, a különféle struktúrák, az oktatási központ mind csak eszközök. A terápiás módszerek, a struktúrák változnak, nem változik viszont a cél: a törekeny és reményvesztett ember újjászületése.

A „Progetto Uomo” dinamikus, folyamatosan fejlődő terv, ahogy az ember élete is folyamatosan változik. Nem beszélhetünk csupán egy vagy több terápiás vagy nevelő programról. A „Progetto Uomo” azáltal válik az élet iskolájává, hogy küzd a függőség minden formája ellen, ösztönzi az önmegismerést, az emberek közötti kapcsolatok és a szolidaritás értékének felismerését. Hatása nemcsak az úgynevezett „felhasználókra” terjed ki, hanem mindazokra, akik személyes okokból, munkájuk, tanulmányaik során vagy információszerzés céljából kerülnek vele kapcsolatba.

A KÁBITÓSZER ÉS AZ EMBER

A kábítószer réme hosszú évek óta nyugtalanítja a társadalmat, felborítja a családok békéjét. Amit a társadalom eddig tett, nem volt elég a járvány megfékezéséhez. A pusztulás nemcsak a halottak számában, hanem az életenergiák jelentős csökkenésében is mérhető.

Először át kell gondolnunk e széles körű és nyugtalanító jelenség okait. Az olyan ember aláztatával kell szembenéznünk ezzel a kérdéssel, akinek nincsenek kész válaszai, ezért meghallgat minden véleményt, előítéletek nélkül vizsgál meg minden kezdeményezést. Ezt követően viszont azonnal cselekedni kell, közös összefogással: az államnak és a társadalomnak, az intézményeknek és az önkénteseknek nem egymás ellen, hanem egymást segítve kell küzdeniük.

Sokan nem értik, hogy az emberek – gyakran nagyon fiatalon – miért sodródnak egy szenvedély rabságába, ami amellet, hogy romba dönti testi és lelki egészségüket, a jobb életért való küzdelem lehetőségétől is megfosztja őket. A megoldási javaslatok nagyon változóak, az egyik

részről elbogatellizálják a problémát, a másik részről drasztikus intézkedéseket sürgetnek a kábítószeres terjesztői és fogyasztói ellen.

Egyre gyakrabban hallunk olyan hangokat, hogy bármilyen eszközzel, bármi áron meg kell tisztítani a társadalmat a kábítószerektől. Az elmúlt években a társadalom a rendőrségtől várta a megoldást, a börtönök megteltek drogfogyasztókkal, akikre – az olasz alkotmány felfogásával ellentétben – a börtönbüntetés semmiképpen nincs nevelő hatással.

A drogok utcai terjesztését úgy is próbálták és próbálják leküzdeni, hogy egyes kábítószeres helyett más drogokat, szintetikus opiátot (metadont) vagy morfiumot írtak fel receptre. A gyógyszerészeti megoldás azonban illúzió, olyan, mintha egy nagy vérző sebre kis sebtapszat ragasztanánk.

A valóban hatékony rehabilitáció és prevenció kidolgozásához elengedhetetlen, hogy a vizsgálat célpontja a modern világ főszereplője: a nehézségekkel küszködő ember legyen. Ezzel az állítással természetesen nem vitatjuk a már megtett lépések fontosságát.

Ki is valójában az, akit *kábítószerfüggőnek* nevezünk?

Figyelmünk középpontjában az az ember áll, aki meghatározásunk szerint „eggyel több problémával küszködik”. Ez a megközelítés alapjaiban változtatja meg hozzáállásunkat. Olyan betegség, probléma tünetét vizsgáljuk, amely nem csak a fiatalokat érinti.

A legális drogok (gyógyszerek, alkohol) és az illegális úton terjesztett szerek bárki számára hozzáférhetőek, a fogyasztás és a visszaélés lehetősége mindenki számára adott. A kábítószer az élet nehézségei közepette olyan, mint az alató, mint egy kiskapu, amelyen átszökve a végtelenül távoli holnapra halaszthatjuk, hogy vállaljuk a felelősséget életünkért.

A kábítószer-fogyasztót nem nevezhetjük bűnözőnek, betegnek, deviánsnak, bűnösnek, áldozatnak. Leginkább azt mondhatjuk róla, hogy nehéz helyzetben él. Az elmagányosodás korszakában élő ember, akihez társul kell szegődni. Megfélemlített ember, akit támogatni és bátorítani kell. Olyasvalaki, aki nem lát értékeket maga körül, s akinek életcélokot kell felmutatni.

Ha rátalál a megváltás és a megszabadulás erejére, képes lesz visszanyerni az uralmat élete felett – programjaink ezért arra helyezik a hangsúlyt, hogy a kábítószer melletti döntés is az egyén felelőssége. Természetesen nem hagyhatjuk figyelmen kívül azokat a lelki, kapcsolati, családi, gazdasági tényezőket sem, amelyek befolyásolhatják az ember ilyen döntését.

A leginkább megrázó, hogy a kábítószer-élvezők mennyire nem ragaszkodnak az élethez és mindahhoz, ami a társadalmi normák szerint lényeges. Zaklatottak, félnak a jövőtől: ezért inkább kis világuk magányába húzódnak.

Mindannyian különböznek egymástól, de mindannyiukra jellemző, hogy identitásválsággal küzdenek, harcban állnak önmagukkal, elbújnak a magukért való felelősségvállalás elől, keresik a pillanatnyi jóllétet, és soha nem tudnak tartós biztonságot teremteni, képtelenek harmonikusan megoldani a családban, a munkahelyen, az iskolában vagy az érzelmi kapcsolatokban felmerülő gondokat.

Különösen a legfiatalabbakra jellemző, hogy mindent és azonnal akarnak, keresik a robbanásszerű érzéseket, a veszélyhelyzeteket, az életet „lesz, ami lesz” alapon játsszák. Pesszimizták, nincs önbecsülésük, és attól félnak, hogy mások sem becülik meg őket. Meg vannak győződve arról, hogy képtelenek bármilyen pozitív lépésre, és hogy nem tudják kezelni a kortársakkal és a felnőttekkel való kapcsolataikban felmerülő nehézségeket.

A szigorú törvények és a helyettesítő szerekekkel való kezelés szinte egyáltalán nem hatnak rájuk. Csak egy olyan társadalom nyújthat nekik segítséget, amely komolyan veszi az egyéni és társadalmi élet értékét, és hatékonyan támogatja a leggyengébbeket, képessé téve őket arra, hogy felnőttként éljenek, szabadon és derűsen.

Az önkéntes mozgalmak – gazdaságukat tükröző sokféleségük ellenére – egységesek abban a szemléletben, hogy a nehéz helyzetben élő ember konkrét szükségleteire fordítják a figyelmet, igyekeznek az adott pillanatban igényelt segítséget nyújtani. Munkájuk során szerzett tapasztalataik igazi értéket jelentenek, segítségükkel az emberek saját újjászületésük főszereplőivé válnak, sikeresen illeszkednek be a

társadalomba. Ezek a programok nem annyira a *kábítószer elleni*, mint inkább az *életért való* küzdelemre épülnek, arra a meggyőződésre, hogy egy fiatal, szabad és lélekben nyugodt embernek nincs szüksége narkotikumokra.

Az önkéntes mozgalom alapelvei: felelőssé teszi az embert sorsáért; identitásának állandó keresésére buzdítja; a nevelő (bizonyos szempontból terápiás) tevékenység közvetlen részesevé teszi őt, hogy teljes mértékben szabad legyen a függőség minden formájától; bízik az olyan alapvető emberi értékekben, mint például a becsület, a méltóság, az önbecsülés, mások tiszteletben tartása és a szolidaritás. Nem nehéz észrevenni, hogy ezekről az alapelvekről beszélve kevés szó esik a kábítószerrel – vagy ez a téma egyáltalán elő sem kerül.

Az elmúlt években az önkéntes mozgalom komoly eredményeket hozott. Vajon látszólag teljesen kiüresedett, reményvesztett emberek képesek visszanyerni életvágukat? Bizakodó és kitartó munkánk minden napja egy-egy pozitív válasz erre a kérdésre: megnyertük a fogadást.

Az egész társadalom összefogására van szükség, emelkedett célokat kell kitűzni, hogy megvédjük a fiatalokat, a családokat, az összetartozáson és együttérzésen alapuló életet.

Az önkéntes mozgalom bebizonyította, hogy létezik ez az út. Az út végigjárása pedig mindannyiunk kötelessége.

KIK VAGYUNK?

A római CeIS új intézményében, Capannelében létrehoztuk a „reménység erdejét”. Mindenkiért, aki végigcsinálja a rehabilitációs programot, egy kis fát ültetünk: ezek a fácskák konkrét, kézzelfogható jelei annak, hogy terveink vannak velük, növekedni fognak.

Minden fiatal növénynek szüksége van egy karóra, hogy leküzdje az időjárás viszontagságait, és egyenesen nőjön. Az arra járó talán észre sem veszi a karót. Csak felkiált: „Milyen szép növény!” Eszébe sem jut azt mondani: „Milyen szép karó!”

Ilyen a „Progetto Uomo” elvei szerint dolgozó segítő: olyan nevelő, aki úgy áll a másik ember mellett, hogy segíti önálló fejlődését. Nem

helyette cselekszik, hanem segíti, hogy ő építse fel egyéni, megismételhetetlen emberi lényét.

Eljön a pillanat, amikor a karót ki kell húzni és el kell dobni, különben lassítaná és akadályozná a fa fejlődését. A nevelő nem vár elismerést vagy hálát, ereje mindenekelőtt az alázatban rejlik. Alázatra van szükség, hogy egy kapcsolatban tiszteletben tudjuk tartani a másik ember személyiségének teljességét, önállóságát, önmagában csodálatos voltát.

Ebben ragadhatjuk meg az előttünk álló nevelési folyamat értelmét. A segítőnek lélekben gazdag személyiségnek kell lennie, aki büszke arra, hogy az emberek a növekvő fácskát csodálják meg, és nem a támasztékul szolgáló karót; aki mindig tanulni akar; aki minden pillanatban, a hétköznapi munka során is képes újra és újra felfedezni, hogy az élet maga is ajándék, és rengeteg ajándékot rejteget magában. A nevelő csak akkor tudja megvalósítani önmagát, ha mások kerülnek az előtérbe.

Amikor a só ízt akar adni az ételnek, elolvad. Amikor a gyertya fényt akar adni a háznak vagy a benne élőknek, felemésztí önmagát. Terápiás-nevelő programjainkban nevelőnek lenni azt jelenti: *só és fény vagyunk*, látszólag feláldozunk valamit önmagunkból másokért, hogy aztán ezekből az életerővel teli találkozásból új táplálékot merítsünk, hogy annyiféleképpen tudjunk kapcsolatba lépni az emberekkel, ahányan csak vannak, hogy képesek legyünk befogadni minden *máságot*, hiszen mi magunk is *mások* akarunk lenni, érzékenységből, együttérzésből, igazságszeretetből, alázatból.

Kik vagyunk tehát? Először is önkéntesek. Olyan emberek, akik konkrét és azonnali segítséget akarnak nyújtani a környezetükben felmerülő gondokra, akik a szegényeket és a kirekesztetteket helyezik figyelmük középpontjába, energiáikat, képességeiket, idejüket és a rendelkezésükre álló eszközöket az egész csoport céljait követve hasznosítják.

Az önkéntes szolgálat a politikában való részvételt is jelenti számunkra. Tevékeny, hozzáértő és konkrét módon cselekszünk, közvetlen kapcsolatban más intézményekkel. Nem helyettesíteni akarjuk azokat, nem velük szemben akarunk tevékenykedni, hanem együttműködünk

mindenkivel, akinek feladata az olyan, egész társadalmat érintő betegségek orvoslása, mint a fiatalkori eltévelyedés és a kábítószer-függőség.

Felajánljuk felelősségteljes együttműködésünket, az intézményektől pedig elvárjuk, hogy tiszteletben tartsák önállóságunkat. Velük való kapcsolatunkat nem a magánjellegű kezdeményezés és a köztevékenység ellentéte határozza meg. Inkább olyan magánjellegű, társadalmi érdekelttségű kezdeményezésről van szó, amely ott teljesít szolgálatot, ahová az állam már nem ér el; olyan területeket érintő terveket szó, amelyeket az állam nem ismer; éberem figyel, és jelentést tesz olyan helyzetekről, amelyekről az állam nem akar; a társadalmat szolgáló feladatokot lát el és az összetartozás érzését terjeszti.

A vállalt feladat sürgető, mert a társadalom sajnos egyre több embert rekeszt ki magából. Annál hatékonyabb lesz a szolgálat, minél inkább meg tudjuk változtatni környezetünket, le tudjuk győzni a közönyt és az önzést, elő tudjuk segíteni a közös felelősségen és együttérzésen alapuló mentalitás kialakulását.

A kirekesztettség elleni küzdelem során különféle indíttatású csoportokkal találkozunk, egyháziakkal és világiakkal egyaránt: közös bennünk az emberi és társadalmi elkötelezettség. Ezek a csoportok kétféleképpen is szolgálják a keresztény közösséget: egyrészt konkrét, látható jelei annak, hogy a hívők közösséget vállalnak a különösen nehéz sorsú, szenvedő emberekkel, másrészt gazdagítják az egyházat a kirekesztettek súlyos és prófétai jelenlétével.

Önkéntes mozgalmunk két vezérelven, a szolgálaton és a szolidaritáson alapul. Úgy akarunk szolgálni, hogy az egyes ember szükségletét tartjuk szem előtt. Elsősorban azoknak akarjuk visszaadni a méltóságot, az alapvető emberi jogokat, akik a legtörekényebbek a társadalom szerkezetében.

Milyen legyen ez a szolgálat? Mélyen, az emberi együttérzésben és a közös felelősségvállásban gyökerező. Konkrét, mert az adott személynek, az adott helyen, az adott időben kell megfelelő segítséget nyújtani, és ehhez folyamatosan keresni kell az éppen legmegfelelőbb eszközöket. Folyamatos, hogy ne merüljön ki elszórt, látványos gesztusokban. Komoly, vagyis

hozzáértő és szakmailag magas színvonalú. Érdek nélküli és szabad, olyan adakozás, amely ellenszolgáltatásként nem vár hitet vagy ideológiákat, nem vár elismerést vagy személyes hasznot. Alázatos, soha nem erőszakos, mindig az igazságot kereső. Örömteli, megbízható, pontos, a közös terv megvalósításán munkálkodó. Tudatában kell lennie határainak, tudnia kell segítséget kérni, és olykor megkérdőjelezni saját elképzeléseit is.

Osztozni akarunk a nyomorúságba süllyedt emberek gondjaiban és nehézségeiben, anélkül, hogy tanítók vagy megváltók akarnánk lenni. Ha együtt őrizzük az életet, mások segítségével mindenki újjáteremtheti önmagát. Aki segítőt kér, annak éreznie kell, hogy ura marad életének. Mindannyiunk egyéni fejlődése segíti mások fejlődését: ez a szolidaritás.

Tevékenységünk során a segítők is teljes egészében e közös életúton járnak. Vannak köztük, akik önkéntesként jönnek, mások hosszabb-rövidebb ideig szintén a kábítószer rabságában éltek. Az utóbbiak részvétele nagyon értékes, gyakorlati és kulturális szempontból is. Egyrészt képesek azonosulni a kábítószer-fogyasztók gondjaival, és így valóban hatékony segítséget nyújthatnak, másrészt bizonyítják azt a mély meggyőződésünket, hogy bárki, bárhol érkeztet is, aktív szerepet vállalhat a társadalom sebeinek orvoslásában.

A segítők nem úgy állnak a nehézségekkel küzdő fiatalok előtt, mint felügyelők, jótévők vagy tanítók, hanem útításként, ugyanolyan emberként: napról napra ugyanolyan gondokkal néznek szembe, s ugyanúgy szükségük van mások segítségére.

A munkatársakat nem az iskolai végzettség, hanem emberi tulajdonságaik – másokra való odafigyelés, segítőkészség, szolgálat – és szakmai hozzáértésük alapján választjuk ki. Az alapképzés előkészítő jellegű. Nemcsak azért nélkülözhetetlen, hogy a résztvevők elsajátítsák a módszereket, hanem azért is, hogy megtanulják értékelni önmagukat. Feltétlenül szükség van a vezetők és a segítők állandó továbbképzésére, hogy szakmailag fejlődhessenek, és a felmerülő szükségletekhez alkalmazkodva képesek legyenek különféle módokon cselekedni.

Minden olyan ember számára, aki felelős másokért, így munkatársaink számára is nagyon fontos, hogy óvakodjanak a hatalmukkal való visszaéléstől. A szolgálat hierarchiájának alapelve: akinek több van, többet ad.

Ezzel azt is megmagyaráztuk, miért nem épülhet a rehabilitációs program csupán egyetlen emberre, és hogyan lehetséges a terv, a javaslat megvalósítása bárhol, ahol valaki vállalja a feladatot. A módszerek, a technika, az eszközök soha nem uralkodhatnak az élet igazi főszereplőjén, az emberen.

Természetesen tartózkodni kell a fizikai és erkölcsi erőszak (például zsarolás, kényszerítés) minden formájától. Mindezeket túl a rehabilitációs otthonokban zajló életnek mentesnek kell lennie a lelki erőszaktól is, amely újfajta függőséget eredményezhet: a közösségtől, a segítőtől való függést.

A következő képpel lehetne illusztrálni, ki is a segítőt: hétköznapi ember, aki vállára veszi a kocsirudat, és a többiekkel együtt elszántan húzza a szekeret. Magával ragadó figura, akiből sugárzik a szó legtágabb értelmében vett tevékeny szeretet. Sugárzik belőle a reménység, hiszen enélkül hogyan is tudná táplálni mások szívében az életbe vetett bizalmat; a hit, hiszen csak úgy vezetheti barátainak csapatát és magát is a cél, az élet felé, ha valóban hisz valakiben, valamiben; az alázat, hiszen tudja, hogy ő is csak eszköz egy nagyobb cél érdekében; a befogadásra, a meghallgatásra és a mások elfogadására való készség. Szolgálatának célja van, folyamatosan és magas színvonalon tevékenykedik, kerüli az irigységet, a féltékenységet és a beékeltség csapdáit.

A CeIS munkatársai kidolgoztak egy szabályzatot a viselkedés alapelveiről. A következő fejezetben közöljük e tíz pontból álló etikai kódexet.

SZABÁLYZAT A SEGÍTŐK SZÁMÁRA

A CeIS minden szervezete, akár rendelkezik saját székhellyel, akár nem, biztosítja, hogy az ideérkezők belépésük előtt tájékoztatást kapjanak a szervezet jellegéről, vezérelveiről és módszereiről, a rehabilitációs programban alkalma-

zott eszközökről, a programok céljáról és a tartandó szabályokról.

A CeIS szervezetei és munkatársai *elismerik a programokban részt vevők emberi és állampolgári jogait*. A részvétel egyetlen szakaszában sem megengedett a megfélemlítés és a fizikai, lelki, erkölcsi erőszak semmilyen formája. *A szervezetbe való belépés és az ott-tartózkodás is önkéntes.*

A CeIS munkatársai minden résztvevőt befogadnak, és elkötelezetten támogatják őket, *családi helyzetüktől, anyagi, társadalmi és kulturális körülményeiktől, vallási és politikai hovatartozásuktól függetlenül.*

A segítők *elsődleges értéknek tekintik az emberi méltóságot*, a CeIS módszertanának eszközeivel élve a résztvevőket teljesebb, önálló élet felé vezetik. E cél érdekében minden embert külön-külön, személyes szükségletei figyelembevételével kezelnek.

A CeIS munkatársainak *célja a résztvevők társadalmi beilleszkedésének elősegítése, a rehabilitáció*. A szervezetben eltöltött idő nem haladhatja meg a résztvevő személy valós szükségletei által megkívánt és az illetékes egészségügyi hatóság által előírt mértéket. A segítőknek fel kell ismerniük, ha a résztvevő érdekében másfajta, neki jobban megfelelő beavatkozásra van szükség, és elő kell segíteniük, hogy a másfajta szolgálatot nyújtó szervezet elvégezhesse munkáját, önállóan vagy munkatársainkkal együttműködve.

A CeIS munkatársainak *megfelelő iskolai végzettséggel kell rendelkezniük*, hogy feladatukat szakértelemmel tudják ellátni. Kötelező a folyamatos továbbképzés, a CeIS különféle programjainak vezetőivel kell egyeztetni a rendszeres továbbképzés menetét.

A CeIS munkatársai az érvényes jogszabályok és a szakmai etika alapján *teljes titoktartásra* kötelezik magukat a résztvevőktől kapott információkkal kapcsolatban. Azok az adatok, amelyek alapján döntést hozunk egy-egy beavatkozásról, a titoktartási kötelezettség tiszteletben tartásával, a szakmai és hivatali titokra vonatkozó előírásokat követve kerülnek az illetékes állami intézetekhez.

A CeIS *szolgáltatásai ingyenesek*. A munkatársak semmiféle anyagi ellenszolgáltatást nem

fogadhatnak el a résztvevőktől és családjaitól.

A CeIS szervezetei és munkatársai *készek arra, hogy tájékoztassák az illetékes hatóságokat és a közvéleményt* a rehabilitációs programokban alkalmazott alapelvekről, módszerekről és az elért eredményekről.

A CeIS munkatársai *elismerik az illetékes hatóságok által kidolgozott és közzétett alapelveket*, amelyeket az illetékes hivatal által kiadott *A gondozottakkal való bánásmód vezérelveinek leírása a segítő intézmények számára* című kiadvány tartalmaz.

A FOLYAMATOS NÖVEKEDÉS ELVE

A CeIS programjai, módszerei kétféle igény találkozásából fejlődtek ki.

Egyrészt folyamatosan olvastunk, tájékozódunk arról, hogy különböző korszakokban az emberek milyen beilleszkedési nehézségekkel küzdöttek. Beláttuk, hogy dinamikusan változó programokra van szükség, amelyek elősegítik azt a változási folyamatot, amit mi növekedésnek hívunk.

A CeIS ezért kezdettől fogva a lehető legrugalmasabb és leginkább személyre szabott modellek kidolgozására törekedett, és amint már említettük, egyre változatosabb rehabilitációs programokat hozott létre.

Nyilvánvaló okok készítettek minket arra, hogy egyre több új lehetőséget vázoljunk fel. Az idő haladtával változtak a kábítószer-fogyasztók szokásai, magatartásformái. Új helyzet előtt álltunk: egészen különféle korú, társadalmi helyzetű emberekkel kerültünk kapcsolatba, különféle életutak bontakoztak ki a szemünk előtt. A törvények is megváltoztak. Nehéz volt hatékony, az állami közegészségügyi szervezetekkel összehangolt munkát végezni. Az AIDS-vírus terjedése miatt újabb félelmekkel és akadályokkal kellett szembesülnünk, másfajta szenvedést kellett megértenünk.

Munkatársaink egy csoportja évről évre kizárólag újabb és újabb megoldások keresésének szentelte idejét. Új kapcsolatokat teremtettek, megismertek más valóságokat, Olaszországban és szerte a világban. A legkülönbözőbb igények kielégítésére szolgáló módszereket tanultak, il-

letve többnyire maguk dolgoztak ki új terveket. Így aztán új módszertanok körvonalazódtak, amelyek gyökerénél ugyanaz a kezdeti elképzelés, gondolatrendszer állt, amely erre a kalandos útra vezetett minket. Az egyre jobban kirajzolódó igények alapján elképzeléseink rendezett, kidolgozott operatív tevékenységekkel alakultak. Elsősorban az emberek érdekeltek minket, és hogy miképpen segíthetünk problémáikon: így alakultak ki a CeIS különféle programjai.

A folyamatos növekedés már a kezdet kezdetén szerepelt a CeIS céljai között, hiszen az önkéntes mozgalom már megalakulásakor a jövőbe tekintett, és készen állt a fejlődésre.

Tanítóink azok az emberek, akik eljönnek hozzánk: nekünk is állandóan úgy kell szembenéznünk elképzeléseinkkel, ahogyan ők a segítségünkkel szembenéznek életük válságos küzdelmeivel. Merni kell újrakezdeni, megújulni, visszatálatni elveszett ösvényekre, és új utakat törni.

Nincs olyan ember, aki ma ugyanolyan, mint amilyen tegnap volt, vagy egy évvel ezelőtt. Ugyanakkor az ember a változások közt megőrizi személyiségét. Jelenének része a múlt, jövőjének pedig része a jelen. A kamasznak azért fájnak a csontjai, mert növekednek, az idős embernek pedig azért, mert elhasználódtak. A növekedés fáradtságos folyamat, mégis az egyetlen út, amelyen járva egy ember, egy csoport, egy egyesület éretté válhat.

A CeIS tehát kétféle törekvés harmonikus összehangolására törekszik. Az egyik részről fontos a stabilitás, a szervezet formájának kialakítása, a szolgálat alapelveinek megszilárdítása. A másik részről elengedhetetlen a mozgás, új területek felfedezése, új minták kialakítása. Stabilitás nélkül egyetlen szervezet sem tud működni. Ápolni kell mindent, ami hasznos, gyümölcsöző, ugyanakkor el kell hagyni azt, ami nem sikerült, ahol a kísérletezés csődöt mondott, nehogy a nagy folyó ezernyi kuszán csörgedező ágra szakadjon. A változás is elengedhetetlenül szükséges, nélküle a szervezet csak tetszeleg maga előtt elért eredményei miatt, saját tükrében csodálja magát, míg végül kiüresedik: az áramló folyó életet adó táplálékot visz magá-

val, de ha elmcasarasodik, posványos lesz, és elveszíti éltető erejét.

Csakis a kétfajta törekvés egységéből, a különféle erők megfelelő adagolásából fakadhat igazi változás, komoly növekedés. Ez nem mindenáron való átalakítást jelent, nem is véletlenszerű változtatásokat. Dinamizmust és sokszínűséget akarunk, mozgást, amely fiatalon tartja az ember lelkét. Közben állandóan szemünk előtt tartjuk egyesületünk mélyben gyökerező alapelveit. Hiszen annál rosszabb nem is történhetne velük, mint ha megfeledeznénk a múltunkról.

Az állandó növekedés megvalósulásában két dolog játszott óriási szerepet. Az egyik a nemzetközi együttműködés, a cserekapcsolatok, a kultúrák találkozása konferenciákon és a konkrét munkavégzés különféle területein. Megismerhettünk sokféle elképzelést, szokást, különböző kontinensek népeinek mentalitását – sokszínű paletta rajzolódott ki előttünk. A másik az oktatási központ – ez részben szintén az együttműködéshez kapcsolódik –, amely igazi kulturális, tudományos műhely, ahol kidolgozzák a különféle technikákat és elhelyezik őket az alapstruktúrában. Nemzetközi jellegű: különféle nemzetiségű munkatársak dolgoznak együtt.

Így meg tudtuk valósítani, hogy a kezdeti, kölcsönös bizalmatlanság és féltékenykedés leküzdése után együtt dolgoznak önkéntesek, volt kábitószeresek és szakképzett, pszichopedagógiai és társadalom-egészségügyi tapasztalattal rendelkező emberek. Az önkéntesek (kezdetben azt hittük, csak velük tudunk igazán hatékony munkát végezni a programok keretein belül) a hosszú és elmélyült alapképzés, illetve a rendszeres továbbképzés eredményeként maguk is megszereztek a kellő szakértelmet, és legyőzték a fáradtság, az elbizonytalanodás kritikus pillanatait.

Az ímént felvázolt képből kitűnik, hogy a növekedéshez nem elég új megoldásokat találni az újonnan támadt szükségletekre. Fontos, hogy állandóan fejlesszük a már létező, biztos eredményeket felmutató programokat, szolgáltatókat, és munkatársaink is rendszeres képzésben részesüljenek.

A társadalmi változások mindig új beavatkozásokat és megoldási javaslatokat követelnek.

Az önkéntes mozgalom dinamikus volta lehetővé teszi, hogy mindig a felmerülő igényekhez alkalmazkodó szolgáltatást tudjunk nyújtani.

A CeIS főbb szolgálatainak bemutatását úgy kell olvasni, mintha egy fényképet néznénk, amely az állandó fejlődés folyamatából kiragadott egy pillanatot. Ha valaki ismeri munkánkat, és a könyvet évekkal a megjelenés után olvassa, esetleg már túlhaladottnak tarthatja a leírtakat.

SZOLGÁLATOK ÉS PROGRAMOK

Vannak olyan szavak, kifejezések, amelyek állandóan ismétlődnek, visszatérnek, mintegy gerincét képezik a rehabilitációs programoknak. Az egyik ilyen szó a *befogadás*.

Befogadni valakit nem csak annyit jelent, hogy megteszünk egy lépést, teljesítjük a program egy szakaszát. A befogadás azt jelenti, hogy meghallgatunk mindenkit, előítéletek és kirekesztés nélkül valamennyi emberre odafigyelünk. Ha valaki kopogtat az ajtónkon, nem utasíthatjuk el anyagi vagy társadalmi helyzete, kulturális, politikai vagy vallási hovatartozása, a személyi igazolványában vagy a tartózkodási engedélyében szereplő adatok miatt.

Különösen fontos *mások meghallgatása*. Nagyon nehéz dolog úgy hallgatni valakit, hogy közben nem fejezzük ki véleményünket, előítéleteinket. Együtt érző légkört kell kialakítani a beszélgetéshez, úgy kell hallgatni a másikat, hogy beleéljük magunkat érzéseibe, ugyanakkor nem helyezzük magunkat az ő helyébe. Az ember nemcsak szavakkal, hanem a kezével, szemével, egész testével kommunikál – ilyen értelemben a másik meghallgatása azt jelenti, hogy figyelünk rá, és értelmezzük nem verbális úton küldött üzeneteit is, amelyek sokszor többet árulnak el, mint a szavak.

A *terápiás közösség* kifejezést pontosan körülhatárolt értelemben kell használni. Nagyon fontos a csoport megtartó ereje. A vizsgálatok és a tapasztalatok is azt mutatják, hogy a súlyos személyes problémákkal küszködő ember belső ellenállását egy összetartó baráti csoport ereje képes legyőzni. A közösségi élet önmagában alkalmas arra, hogy érettebbé és kiegyensúlyozottabbá tegye az embert.

A közösségben való élet tehát eleve megtartó erejű. Mi *rehabilitációs közösségről* beszélünk. Az ilyen csoport, túl azon, hogy új, az eredetitől eltérő környezetet nyújt a nehézségekkel küzdő ember számára, fontos támaszt is jelent neki. Pontos, célirányos pszichológiai gyakorlatokkal segít megismerni és legyőzni azokat a mélyben rejlő okokat, amelyek az étellel szembeni ellenállást, a negatív érzéseket okozták.

Hangsúlyoznunk kell, hogy rehabilitációs programjainknak csak egyik – és egyre kisebb szakasza – az együttélés. A többi ugyanolyan fontos: az eligazítás és a befogadás, a társadalmi beilleszkedés, a napi összejövetelek és a félíg-meddig bentlakásos kezelések. Ugyanolyan fontosak a dolgozó felnőttekhez, kamaszokhoz, alkoholistákhoz, gyógyszerfüggőkhöz vagy másfajta függőségtől szenvedő emberekhez szóló programjaink.

A másik kifejezés, amelyet nagy óvatossággal kell használnunk, a *gyógyulás*. Nem egyszerűen csak arról van szó, hogy a résztvevők újra beilleszkedjenek a társadalmi struktúrákba. Azt akarjuk elérni, hogy ezek az emberek valóban tevékenyen érezzék magukat, ők alakítsák életüket, maguk akarjanak megteremteni egy más minőségű életet – és ezzel részt venni az egész emberi közösség átalakulásában.

Nagyon fontos fogalom a *szolidaritás*. A rehabilitációs program által képviselt értékek közül a legfontosabb: nem jóindulatú pátyolgatást, kegyeskedő gondoskodást jelent, hanem kihívást, hogy az ember ismerje fel a benne rejlő értékeket, amelyek segítségével másokkal együtt jobb életet teremthet.

A család – ha erre lehetőség van – elsődlegesen fontos szerepet játszik munkánk során: egyrészt segítségét kérjük hozzátartozója gyógyításában, másrészt neki is be kell járnia a változás útját. A segítőknek gyakran együtt kell működniük a szülőkkel, házastársakkal, testvérekkel: ők teljes jogú partnerek a terápiás kezelés során.

Mindezeket a kiindulópontokat figyelembe véve a CeIS programjai különleges kezelést nyújtanak a nehéz helyzetben élő embereknek: önmaguk mélységeikig hatoló megismerését, a szabadságra nevelést, a másokkal való tartós, testvéri összetartozást, mindaddig szunnyadó

Szenvedély – betegség – kiutak 2.

energiáik felébresztését célozzák meg. Mindezeket azért kell megtanulniuk, hogy megte-remthessék magukban az értelem és az érzelem megfelelő egyensúlyát egy nevelő hatású környezetben, amelynek az uralkodó törvényei a becsület, a felelősségtudat, az önbecsülés, mások megbecsülése, az érdeklődés, a bizalom és a kölcsönös odafigyelés.

Megelőzéssel is foglalkozunk. A hetvenes évektől kezdve rehabilitációs programjaink tapasztalatai nyomán mindig úgy gondoltuk, hogy a kábítószer-függőség és a hozzá kapcsolódó problémák legyőzése elsősorban nevelő módszerekkel lehetséges, nem pedig orvosi kezeléssel vagy az igazságszolgáltatás eszközeivel. Új hozzáállást teremtettünk, amely felülemelkedett az addigi, szenzációt hajhászó és csodákat ígérő, de nem túl hatékony módszereken. Rámutattunk, hogy az eredményes megelőzés hosszú folyamat, mindennapos munka, amely-lyel elsősorban a gyermekek és kamaszok nevelőinek kell foglalkozniuk.

A CeIS prevenciós tevékenysége minden létező szervezetét bevonja a munkába. Különbé-lye struktúrákat hoztunk létre: a különféle körülményekhez alkalmazkodva megpróbálunk meg-értésre találni. A tevékenységeket az oktatási központ és az Agóra, a szakképző iskola fogja össze, nagy szerepet játszanak a *Delfin* című folyóirat és a külvárosokban működő befogadó központok, ahol munkatársaink a helyi környezetben szerzett tapasztalataik felhasználásával életre váltják elképzeléseinket.

A római CeIS különféle programjainak összefoglaló leírását a következő fejezetekben olvashatják. Mint már említettem, nem csupán megszilárdult mintákról és folyamatosan fejlődő módszerekről van szó, hanem olyan rugalmas megoldásokról, amelyek az emberek szükségleteitől függően változhatnak, s időben fel-cserélhetők.

BEFOGADÓ KÖZPONTOK

A CeIS-hez segítségért forduló embereknek elsősorban arra van szükségük, hogy valaki meghallgassa őket, mert őket vagy családtagjukat közvetlenül érinti a kábítószer-probléma. A be-

fogadó központok jelentik az első állomást. Útmutatást adnak mindenféle korú, társadalmi és kulturális helyzetű embernek, és megpróbálnak érdemi válaszokat adni minden kérdésre: nem csak azokra, amelyek a kábítószer-fogyasztásra vonatkoznak.

A befogadó központok római székhelye napi tizenkét órán át fogadja a rászorulókat, igyekezik megtalálni a legmegfelelőbb választ kérdéseikre, kéréseikre. Ha nem tudunk megfelelő megoldást javasolni, segítünk, hogy megtalálják azt az állami intézményt vagy önkéntes szervezetet, amely a leginkább kielégítheti szükségleteiket.

Ha azonban olyan kérdéstről van szó, amelyet mi is meg tudunk válaszolni, a személyes beszélgetéseket követően terápiás csoportban folytatjuk a munkát. Ezekben a csoportokban dől el, melyik is lesz a legmegfelelőbb rehabilitációs program a hozzánk forduló ember számára. A kábítószer-fogyasztó így egy olyan csoport részévé válik, amelyben hasonló problémával küszködő emberek gyűlnek össze nap nap után, hogy beszéljenek gondjaikról.

A befogadó központok a börtönökben dolgozó segítőkkel is tartják a kapcsolatot, beszélgetéseket szerveznek velük.

„Alfa”csoportok néven van egy másik kezdeményezés is. Ezek önszolgáltató csoportok, amelyeknek tagjai még az elvonásnak abban a szakaszában vannak, amikor még helyettesítő szereket (*metadon*) szednek. A velük folytatott beszélgetések során olyan konkrét célokat akarunk felmutatni nekik, amelyek valóban erőt adnak a kábítószerrel való végleges szakításhoz. Az itt zajló munka által komoly kapcsolataink alakultak ki a kábítószer ellen küzdő állami intézményekkel.

1993-ban négy befogadó központ alakult: három Róma körzetében (Marino, Albani, Ciampino), egy pedig Frosinone mellett (Anagni). Tevékenységük közel áll a római központéhoz, ezen túl pedig felhasználják a helyi erőforrásokat, már létező intézmények, társulások (iskolák, civilszervezetek, orvosi segítségnyújtások, fiatalokból álló csoportok...) mellé szegődnek tanácsokkal, prevenciós tevékenységekkel.

Három szinten működnek tehát ezek a „kihelyezett” csoportok: választ keresnek a problé-

más helyzetekre, megelőzéssel foglalkoznak, és ismereteket szereznek a helyi viszonyokról, elemzik az újonnan jelentkező problémákat. Mivel napi kapcsolatban állnak a helyi valósággal, a tőlük kapott friss információkkal gazdagodik önkéntes szolgálatunk. Közösén dolgozunk ki új megoldásokat, megosztjuk egymással a helyi lakosoktól, egyesületektől, plébániáktól, iskoláktól érkező igényeket és javaslatokat.

FELKÉSZÍTÉS A KÖZÖSSÉGI ÉLETRE

Amikor a résztvevő érdeke úgy kívánja, javasoljuk, kezdje el valamelyik programunkat. Mivel a két program természete jelentősen különbözik egymástól, mindenképpen szükség van egy előkészítő időszakra, melynek során felmérjük, melyik jelent az egyén számára az érdekeit jobban szolgáló segítséget.

Ebben az előkészítő szakaszban megvizsgáljuk a résztvevő egészségi állapotát, társadalmi körülményeit, a törvény előtti helyzetét. Szakértett munkatársakkal létrehoztunk egy szociális ügyekkel foglalkozó hivatalt, amely egészségügyi és jogi szaktanácsadást is nyújt, feldolgozó központba gyűjti az adatokat, s a CeIS és az állami intézmények közötti kapcsolatok erősítésén fáradozik.

A közösségi életre való felkészülés szakaszában van egy félig bentlakásos időszak is, ez alatt megerősödik a résztvevőkben a döntés, hogy a rehabilitációs program részeseivé váljanak. Tájékoztatót kapnak mindkét program módszereiről és a különféle csoportokról, amelyek részt vesznek a közösségi rehabilitációs munkában. Az ismeretek birtokában önállóan és felelősségteljesen tudnak dönteni.

SAN CARLO-PROGRAM

A CeIS első bentlakásos közössége 1979 februárjában jött létre, Róma Trullo nevű városrészében. Ekkor még S. Andrea volt a neve. Néhány hónappal később aztán átköltözött egy másik városrészbe, Marino és Castel Gandolfo közé, ekkor a San Carlo nevet kapta.

Ez tehát a legrégebbi programunk. Külföldi rehabilitációs programok tapasztalatai alapján

dolgoztuk ki, aztán egy gyors és mély átalakulási folyamat során saját kultúránk és társadalmunk igényeihez szabtuk.

Az idő múlásával egyre kidolgozottabbá, tagoltabbá vált a program. A bentlakásos időszak kiegészült egy előkészítő és egy zárószakasszal. Ez utóbbi során, még a közösség részeként, a résztvevők kezdenek újra beilleszkedni a társadalomba. Olyan folyamatot alakítottunk ki, amelynek során mindig figyelemmel tudjuk kísérni a növekedés fokozatait, összehangolva egymást kiegészítő módszereket, egymással kapcsolatban álló munkatársak tevékenységét.

A rehabilitációs program figyelembe veszi és tiszteletben tartja valamennyi résztvevő növekedésének sajátos ritmusát. Gyakorlatilag négy részből áll a terápia. Az első, részben bentlakásos előkészítő szakaszban a résztvevők megismerik a program elgondolásait, módszereit. Ekkor dolgozzuk ki a személyre szabott kezeléstervét, ennek nyomán zajlik majd a munka. A foglalkozásokat az utolsó hónapban már a San Carlo-közösség otthonában töltjük, hogy valóban teljes felelősségük tudatában tudjanak dönteni arról, belépnek-e a közösségbe. A második szakasz bentlakásos, személyre szabott irányvonalak alapján folyik a tevékenység. A pszichoterápiás kezelésbe bevonjuk a családtagokat és az ismerősöket is. Ennek a fázisnak a színtere természetesen a San Carlo-közösség.

A harmadik szakasz is bentlakásos, egy másik otthonban zajlik Castel Gandolfóban (Villa Santa Francesca Romana). Folyamatosan a résztvevők mellett állunk, miközben felkészítjük őket a védelmet nyújtó csoport elhagyására, s meggyőződünk arról, valóban felkészültek-e az önálló életre.

A negyedik, már nem bentlakásos szakasz neve Raffaello Sanzio-közösség. A résztvevőket munkatársaink egy csoportja segíti, de már csak támaszt jelentenek, biztos háttérként kísérik figyelemmel sorsukat.

SANTA MARIA-PROGRAM

1983 februárjában született meg a Santa Maria terápiás közösség, a San Carlo alternatívájaként. Részben követi az első közösség mintáját,

Szenvedély – betegség – kiutak 2.

de egészen más csoportot céloz meg. Olyan emberek vesznek részt a programban, akik kábítószertüggők ugyan, de nem veszítették el teljesen a társadalommal való kapcsolatot (munkahely, iskola, családi és egyéb társadalmi kötődések). A számukra kidolgozott megoldási javaslat: rövid és intenzív, különösen személyre szabott kezelés, miközben nem szakadnak el teljesen eredeti környezetüktől.

A program három szakaszból áll. Az első félig bentlakásos, a beszélgetések témája sokszor speciális (család, szabadidő, munka, a környezettel való kapcsolat, a környezet rendben tartása, irányítása, sportolás...). A második, bentlakásos szakaszban a résztvevők – hasonló gondokkal küzdő társaikkal csoportot alkotva – beszélgetések sorozatán keresztül komolyan szembeesülnek legmélyebb problémáikkal. A beszélgetések témája az autoritással való kapcsolat, a munka, a kreatív, önálló életvezetés stb. Egyidejűleg a családot is bevonjuk a kezelésbe, a találkozások során beszélgetnek, feladatokat kapnak, felelősséget vállalnak dolgokért. A harmadik szakaszban a résztvevők csak esti beszélgetéseken találkoznak, miután már újra felvették a kapcsolatot munkahelyükkel, baráti körükkel.

KOINÉ-PROGRAM

Az 1991 márciusában született Koiné-program célja a prevenció és azoknak az iskoláskorú gyerekeknek a támogatása, akik a kamaszkort drámai módon, konfliktusokkal telve élik meg, illetve olyan személyiségi krízissel küzdenek, amely magában hordja a veszélyt, hogy otthagyják az iskolát, és hallucinogén anyagok fogyasztására szoknak rá.

A Koiné tanácsadó központ is mindazok számára, akik napról napra szembesülnek a fiatalkorúakat érintő veszélyekkel: ők részt vehetnek az elsődleges és másodlagos prevencióban. Egy tanár, ha tudomására jut az ilyen jellegű probléma, nem lehet terapeuta is egyben. Ilyenkor nagyon hasznos egy külső szervezet bevonása. A tanárok hozzánk fordulhatnak a különlegesen problémás eseteket érintő kérdéseikkel, és tanácsot kérhetnek arra vonatkozóan, hogyan vonhatják be a tanításba a droprevenciót.

Ez félig bentlakásos program tizenhárom és húsz év közötti fiatalok számára. A munkacsoport terapeutákból, családtagokból és tanárokból áll (az Oktatási Minisztérium és a Tanulmányi Felügyelőség által a CeIS-ben foglalkoztatott tanárok); kreatív foglalkozások, művészetterápia, sporttevékenységek, színházi műhely segítik munkájukat.

Már a név választás is árulkodik a lényegről. A koiné görögül közös nyelvet jelent. Jelképezi a három részből összetevődő munkacsoportot és a foglalkozások dinamikus egymásra épülését: a terapeuták az oktató-nevelő közegben tevékenykednek, az oktatók pedig részt vesznek a terápiás munkában és más csoportfoglalkozásokon.

A Koiné segíti a fiatalokat, hogy a kamaszkort ne tragikus megrázkódtatásként éljék meg. A családokra és az iskolára épít. Az iskolát elhagyó gyerekeket megfelelő felkészítés után vissza akarja juttatni eredeti környezetükbe, és támogatja azokat a fiatalokat is, akik még nem szakadtak ki az iskola kötelekéből.

Az iskolákba visszatérő gyerekek jelenléte kétségbe vonja a problémás gyerekről, problémás családról alkotott sztereotípiákat, és kitűnő segítséget jelent a megelőzésben. Amikor az iskolát elhagyó, majd nagy változásokon átment gyerekek visszakerülnek eredeti osztályukba, olyanok lesznek, mint a természetes antitestek a szervezetben (az osztályban), amelyek segítenek helyreállítani a megromlott kapcsolatokat, legyőzni a nehéz helyzeteket.

Ezeknek a kamaszoknak célirányos pszichoterápiás és pszichopedagógiai kezeléseket nyújtunk anélkül, hogy el kellene hagyniuk a családi környezetet. A program három részből áll: ráta-lálni a motivációra, kiépíteni az új iskolai kapcsolatokat, megszilárdítani az elért eredményt. Ez az utolsó szakasz (*follow-up*) két szempontból is fontos: egyrészt, hogy biztossá tegyük a rehabilitációs tevékenység nyomán elért eredményt; másrészt hogy a visszatérő diák a prevenció hatékony képviselője lehessen az osztályában.

Az eltelt idő tapasztalatainak köszönhetően lehetőség nyílik a terápiás módszerek és az iskolai környezet összekapcsolására. Így egyfelől

egyre többféle választ tudunk adni a fiatalok felmerülő problémáira, másfelől az iskolán belül is új, eredeti prevenciós módszereket alakíthatunk ki anélkül, hogy külső modelleket erőltetnénk rájuk.

Nemcsak a tanároknak, hanem a családoknak és az egész környezetnek érzékennyé kell válniuk a probléma iránt, és felkészültnek kell lenniük. Az iskolában nem csak a tanárok szembesülnek a válsághelyzetekkel, nem csak ők veszik észre a drogok, hallucinogének okozta problémákat. Különösen fontos az iskolában dolgozó – de nem tanár – emberek szerepe, mert sokszor ők alakítanak ki közvetlenebb, bizalmasabb kapcsolatot a diákokkal.

A kábítószer-függőség megelőzése nem egy tantárgy. Annak, aki fiatalokkal foglalkozik, elsősorban azt kell tudnia, kik is ők valójában, milyen változásokon mennek keresztül. Szüntelen érdeklődésre, kíváncsiságra van szükség. Tudjuk, hogy sok iskola már veszélyhelyzetben van, rengeteg tanár aggódva és tehetetlenül figyel az eseményeket. A Koiné-programban azt jelenti a prevenció, hogy minden felnőtt magára veszi a gyerekek nevelésének felelőségét.

„ESTI” PROGRAM

Az idő múlásával egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy sokféle szolgáltatásra van szükség a különféle igények kielégítéséhez. 1989-ben új program jött létre, egy ambuláns rehabilitációs szolgálat dolgozó felnőttek számára, esti beszélgetések keretében. Ezek az emberek nem szakadtak el családi, társadalmi és munkahelyi környezetüktől, meglévő kapcsolataik segítő tényezőként vannak jelen növekedésük során.

Ezt a szolgáltatást harminc és ötven év közötti vállalkozók, kereskedők, hivatalnokok, tanárok, gyárigazgatók, gazdaszóval dolgozó emberek veszik igénybe. Ők általában érzelmi megrázkódtatások vagy stresszhelyzetek oldására nyúlnak kábítószerhez. Olyan emberek, akik az eltelt évek során életterveket is megfogalmaztak, meg is valósították azokat, és magas fokú önismerttel rendelkeznek.

A hétközben rendszeresen összeülő csoportokon kívül speciális, hétfélig munkacsoportok is

alakultak (pszichodráma, örömréning, párterápia, fotófantázia-tréning, személyiségfejlesztés, jóga, autogén tréning stb.).

A hosszú hétfélig programok nagyon hasznosak számukra, hiszen így ők is megélhetik a közösségi élményt, amelynek során elő lehet hozni és le lehet küzdeni a válsághelyzeteket. Egyrészt megerősödik bennük a csoporthoz tartozás tudata, másrészt lehetőségük van arra, hogy problémáik mélyére ássanak, vagy legalább védett közegben nézzenek szembe velük.

A csoportterápiának, a kialakult közösségen belüli jó kapcsolatok kiépítésének különösen nagy figyelmet szentelünk. A humanisztikus pszichológia hozzáállását alkalmazzuk. A munkatársak empatikus képessége, pozitív, nem ítélkező jellegű, elfogadó viselkedése, őszintesége is hozzásegíti az embereket, hogy felelősségteljesebb személyiséggé váljanak.

A program első szakasza a befogadás, a felkészülés az esti beszélgetésekre. A második szakasz az első közös hosszú hétfélig és a részvétel kétféle speciális csoportmunkában. A harmadik szakaszban a résztvevő tudatosítja a kialakult kapcsolatok rendszerét, és különféle speciális csoportmunkákba kapcsolódik be. A negyedik szakaszban szintén részt vesz a speciális csoportmunkákban és a záró csoportfoglalkozásban, amely a rehabilitáció közös részének utolsó állomása. Innentől kezdve a rehabilitációs munka már egyéni, munkatársunk személyesen áll kapcsolatban a résztvevővel, akire még a három utolsó speciális, hosszú hétféligére szervezett, bentlakásos csoportmunka vár.

A segítő ebben az esetben az egyes résztvevők gondolatait, elképzeléseit, a csoporton belüli kapcsolatok kialakítását koordinálja, igyekszik megteremteni a kapcsolatok egyensúlyát, és eldönti, milyen terápiás feladatokat alkalmazhatnak. Az útítárs szerepét játssza, a résztvevő mellett jár az úton, az ő szemével nézi a világot. Figyelmesen hallgat, de nem veszi át a felelőséget a mellette haladó ember válláról.

Minden résztvevő külön úton jár, ezzel tiszteletben tartjuk a személyiség egyedi voltát, értékeljük egyéni képességeit. Így megtanulja, hogyan éljen szabadságával, személyes felelőségével.

VISSZHANG-PROGRAM

A súlyos problémákkal küszködő serdülők között egyre többen vannak olyanok, akik pszichiátriai kezelésre szorulnak. Sokan érzelmi kiegyensúlyozatlanságuk miatt gondolkodási, érzelmi, viselkedési zavarokkal küzdenek. Gondjaik vannak a családban, az iskolában, a kortársakkal való kapcsolatban, depressziótól szenvednek, és képtelenek beilleszkedni környezetükbe. Olyan megoldásra van szükség, amely segít legyőzni ezeket a lelki válságokat, és családtagjaik számára is támaszt nyújt.

E tizennégy és huszonkét év közötti fiatalok számára a CeIS olyan, nem bentlakásos szolgáltatást alakított ki, amely nem szakítja el őket családjuktól, barátaiktól, hétköznapi környezetüktől. Segít rendbe hozni emberi kapcsolataikat, s igyekszik előtérbe helyezni azokat, amelyek pozitívan hatnak rájuk. Olyan szociális hálót biztosít számukra, amely megtartó erejű, segíti az iskolába és a munkahelyre való újbóli beilleszkedésüket.

Módszerünk különböző intézkedések összehangolt alkalmazásán alapul. A fiatalok – pszichiáter segítségével és felügyeletével – különféle foglalkozásokon vesznek részt. Vannak csoportos és egyéni terápiák, részt vesznek munkaterápiás és sportfoglalkozásokon, szabadidős tevékenységekben, melyek segítségével fejlődik kreativitásuk, képzelőerjük, önbecsülésük és magabiztosságuk.

LOGOSZ-PROGRAM

Az úgynevezett visszaesők többségének vagy nem sikerült értelmet találnia élete számára, vagy megtalálták ugyan, de aztán újra elvesztették.

Az 1992-ben újtára indított Logosz-program azokat az embereket segíti, akik részt vettek már a CeIS vagy más egyesület rehabilitációs programjában, részben, vagy egészben elvégezték azt, aztán mégis válsághelyzetbe kerültek. Nemcsak olyanokról van szó, akik újra a kábítószer vagy az alkohol rabságába kerültek, hanem olyanokról is, akiknek személyes sorsa valamilyen okból útvészttöbe került, letértek a növekedés útjáról.

E több szakaszból álló program különféle megoldásokat kínál. Néha azt javasoljuk a hozzánk fordulóknak, hogy ismételten vegyenek részt a CeIS programjának valamelyik részében, máskor egy másik központba irányítjuk őket, ahol más módszerekkel dolgoznak. Előfordul, hogy nem javasoljuk a terápia folytatását, mert az nem éri el a kívánt hatást, felborítja az illető lelki egyensúlyát.

A CSALÁD BEVONÁSA

A foglalkozásokkal párhuzamosan megkeressük a családtagokat, és mindazokat, akikkel a gyógyulni vágyó kapcsolatban áll. A család az életnek az a színtere, ahol mind a generációk által felhalmozott konfliktusok, mind az „itt és most” problémáiból fakadó nézeteltérések megjelennek. Vannak természetes válsághelyzetek, amelyek hozzátartoznak az élet körforgásához – születés, házasság, halál –, és olyan krízisek, amelyeket a családtagok közti viszályok vagy külső felkavaró tényezők idéznek elő.

A családok bevonása a rehabilitációs programba azt jelenti, segítjük őket, hogy aktív részesei legyenek a történéseknek, s nem csupán elszenvetői vagy éppen ellenzői a hozzátartozót érintő változásoknak.

A foglalkozások a családterápia és a csoportpszichológia módszereire épülnek. Próbáljuk bevonni a szűkebb család minden tagját, és ha sikerül, a távolabbi rokonokat is: beszélgetéseket kezdeményezünk, csoportos foglalkozásokat tartunk egy vagy több család részvételével.

A főbb célokat így foglalhatnánk össze: jelen lenni a család életének kritikus szakaszában, ha sikerül, közvetlenül a segélykérés után. Segítünk, hogy feldolgozzák a változást, amelyet hozzátartozójuk programjainkhoz csatlakozása jelent számukra. Megpróbáljuk átrendezni a családon belül leosztott szerepeket, jobbá tenni a tagok közötti kommunikációt. A szülőknél el kell fogadniuk, hogy gyermekük kábítószerfüggő: tudatosítaniuk kell a problémát, és az azt megelőző, korábban szőnyeg alá söpört konfliktusokat. El kell oszlatni azt a képzetet, hogy a probléma csak a drogfüggő személyt érinti, hiszen az egész család összefogására, tevékeny részvételére szükség van.

Mindezzel együtt a családot segíteni kell, hogy a terápiás programnál szélesebb perspektívából lássa a helyzetet. Mind a serdülőnek, mind a családtagoknak fel kell dolgozniuk a bennük élő, egymás iránti büntudatot. Újra fel kell építeni az eredeti környezetben korábban meglévő kapcsolatokat, s jól működő, kölcsönösségen alapuló belső kapcsolatrendszert kell kialakítani.

Azon munkatársaink, akik a családok bevonásával foglalkoznak, jelen vannak a programok különböző szakaszaiban. Különböző családokkal kerülnek kapcsolatba: fiatal szülőkkel (Koiné), időseddel (San Carlo, Santa Maria), a drogfüggő háztartásaival és gyermekeivel (Esti beszélgetések). Tudniuk kell megfelelő választ adni a különféle kérésekre, igényekre.

CSALÁDOK SZÖVETSÉGE

A rehabilitációs közösségek és az utóbbi húsz évben körülöttük szerveződő terápiás programok sok hasznos tapasztalattal rendelkeznek, amelyek minden család számára fontosak lehetnek, s nemcsak azoknak, amelyekben valamely családtag érintett a kábítószer-fogyasztásban. Ugyanakkor terápiás programjaink is sok lényeges elemet átvettek a család általános modelljéből.

A családok egyesülete emellett közvetlen és konkrét segítséget is jelentett és jelent számunkra, hidat képez a rehabilitációs programok világa és a kinti társadalom között. Jóllehet kimondatlanul, de ellenőrzi, jól működnek-e a struktúrák, és megfelelő-e munkatársaink hozzáállása.

A CeIS-szel kapcsolatba került családtagok később sem szakadnak el a szervezettől. Így született meg 1979-ben a Családok Szövetsége, amelynek már több ezer szülő, testvér, házastárs és barát a tagja. Tevékenységüknek három fontos elemét érdemes kiemelni. Elkísérik hozzátartozójukat az úton, amely tőlük is átalakulást, növekedést kíván – ezért önkéntes csoportokban vesznek részt. Segítenek a közvélemény érdeklődésének felkeltésében és a megelőzésben, nyilvánosan (előadások, beszélgetések) és személyes kapcsolat útján is, iskolákban, plébániákon, munkahelyeken. Önkéntes munkát

vállalnak, főleg a CeIS által szervezett csatlakozó programokban.

Éltető erőforrás lesz így a családból, amely előtte áldozat volt: olyan energiát, szeretetet, együttérzést tud sugározni, amelyet senki más. Azok az emberek, akiknek saját otthonukban kellett szembenézniük a kábítószer jelenlétével, és sikeresen legyőzték a nehézségeket, hívivókké válnak: hiteles információkat tudnak adni, és fel tudják kelteni az emberek érdeklődését. Hatékony munkát tudnak végezni a megelőzés terén, lelkesek, készségesek, és szívesen dolgoznak önkéntesként. Fontos a tanúságtételük: a kábítószer nem legyőzhetetlen ellenség, ha az ember elkötelezi magát a konkrét, megalkuvást nem tűrő küzdelem mellett.

A kábítószer elleni harcban forradalmi jelentőségű változást jelent, hogy a családok tevékeny résztvevőkké válnak. A történet elején, ha akaratlanul is, de részesei a kábítószer-problémának, a végén pedig igazi éltető erővé válhatnak, segíthetik a gyógyulás folyamatát.

Az utóbbi években a Családok Szövetsége sok különféle önkéntes csoporttal bővült. Tagjai lettek egyedülálló szülők, fogyatékos gyerekek családjai, és olyan szülők, akik nem találják meg a hangot gyermekeikkel.

AGÓRA

Az ókori görögöknél az agóra volt az a tér, ahol az emberek találkoztak, megvitatták közös dolgaikat, az egész város nyilvános élete itt zajlott. Erről a térről kapta nevét a CeIS 1991-ben elindított új szolgálata. A CeIS megszületésekor létezett egy tanulmányi központ, az Agóra részben ennek hagyományait viszi tovább. Két fontos feladatot lát el. Egyrészt tájékoztatást és képzést nyújt olyanoknak, akik együttműködnek szervezetünkkel: a megelőzéssel foglalkozó helyi önkénteseknek, vállalati vezetőknek, az iskolákban egészségtant oktató tanároknak. Másrészt egy levéltárosokból és könyvtárosokból álló, számítógépes rendszerrel dolgozó csapat dokumentálja a kábítószerrel és a hátrányos helyzettel összefüggő információkat, együttműködve hasonló módon működő európai központokkal.

Az Agóra tevékenysége széles rétegeket érint, ezért hatékonyan részt tud venni a közvélemény formálásában és a megelőzésért végzett munkában. Újfajta kapcsolatokat, együttműködést tud kiépíteni olyan területeken, amelyeken a CeIS nem olyan járatos.

KREATÍV FOGLALKOZÁSOK

Edouard Limbos alapította ezt a csoportot, amely olyan segítőkől áll, akik terápiás célú játékokat, személyiségformáló foglalkozásokat vezetnek. Ezek a foglalkozások részei a CeIS különféle programjainak. Aktív munka folyik Róma egész közigazgatási területén, foglalkoznak idősekkel is, a „Mozgalom a Fiatalokért” nevű, a Tanulmányi Felügyelőség által létrehozott iskolai kezdeményezés keretében pedig fiatalokkal.

A csapat részt vesz a CeIS valamennyi programjában, a képzésekben, a csoportos foglalkozásokon, és különösképpen az Agóra által végzett, a társadalom különféle rétegeinek bevonására irányuló munkában.

A segítők játékos eszközökkel dolgoznak, legyen szó idősekről vagy fiatalokról. Tanítják a módszert, új nevelőket képeznek. Megelőzéssel is foglalkoznak, különösen hátrányos helyzetben élő és a függőség által közelről érintett emberekkel.

KULTURÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK

A CeIS tapasztalatai nyilvánvalóvá tették, mennyire fontos a nehézségekkel küszködő emberek érdeklődésének felkeltése, s az önbecsülés kifejlődésében milyen nagy szerepet játszik a tanulás, a művelődés. Ezért kidolgoztunk egy kulturális programot, amelynek keretében a résztvevők megismerkedhetnek a színház, a mozi, a zene, az ökológia, a régészet, a művészettörténet, a képzőművészet világával, vitafórumokon vehetnek részt.

Különböző mértékben ugyan, de a CeIS által működtetett programok mindegyikében fontos szerep jut a fiatalok kulturális nevelésének, nyelvi készségeik és általános tájékozottságuk fejlesztésének. Igyekszünk arra ösztönözni őket, hogy vegyenek részt a társadalmi és kulturális

életben, legyenek tájékozottak az iskola és a munka világában, szabadidejüket értelmesen, személyiségük fejlesztése érdekében használják fel. Így a későbbiekben könnyebben tudnak beilleszkedni a társadalomba, alkalmazkodni a külvilághoz.

A programokon belül és kívül is zajlanak ilyen jellegű foglalkozások. Mindkét esetben külső munkatársak is részt vesznek a munkában, baráti hozzáállásuk segíti a fiatalok érdeklődésének felkeltését a kultúra különböző területei iránt.

Mindenütt, ahol a CeIS programjai megvalósulnak, színészek, művészek, tudósok és különféle csoportokhoz tartozó önkéntesek dolgoznak ki évről évre a gazdag programkínálatot. Fontos szerepet játszanak az érdeklődés felkeltésében, a megelőzésben. E foglalkozások sok embert vonzanak: barátokat, érdeklődőket, diákokat, egész csoportokat. Kezdeményezéseink ugyanis nyitottak a környék lakói előtt is, hogy a rehabilitációs intézmények a kultúra étellel telj, pezsgő központjaivá váljanak.

OKTATÁSI KÖZPONT

A CeIS nagyon fontosnak tartja, hogy átfogó alapképzést nyújtson munkatársainak, és továbbképző tanfolyamokon bővítse tudásukat. A rehabilitációs programok így válhatnak valóban hatékonyvá. A tanulási folyamat hosszú és fáradtságos, komoly elszántságot igényel, jelentős emberi és szakmai készségek, erkölcsi és anyagi ráfordítás szükségesek a résztvevő részéről. A képzés célja egyrészt az önkéntesek szakmai felkészítése, akik különböző technikákat, módszereket tanulhatnak. Másrészt a szakmabeliek érdeklődését is fel szeretnénk kelteni az önkéntes szolgálat módszerei iránt. A pszichológiában, pedagógiában, szociális és egészségügyi területen jártas szakemberekkel osztjuk meg munkánk során szerzett tapasztalatainkat.

A CeIS 1979-ben hozta létre a Nemzetközi Oktatási Központot, amelynek két székhelye van: Castel Gandolfóban („A Nap Háza”) és Rómában. Hatezer ember vett már részt a képzésben a világ minden tájáról, összesen nyolcvanezer látogatást tartunk nyilván.

A központ új módszerek kidolgozásával és kipróbálásával is foglalkozik, amelyek alapján aztán új programok indulhatnak útjukra. Az itt végzett tevékenység nélkül nem tudnánk ennyifele rehabilitációs programot működtetni. A munkatársaknak a pszichopedagógia területén itt szerzett ismeretei lehetőséget adnak új utak keresésére, különböző jellegű problémákkal küszködő emberek gondjainak enyhítésére.

Az iskola biztosítja a helyet a bentlakásos képzések és az éves vagy több éven keresztül tartó tanfolyamok számára. A képzés része a rehabilitációs közösségeknél eltöltött tanulási idő is. Munkatársaink folyamatosan tanulnak, az elméleti oktatást mindig kiegészíti a gyakorlat, tanáraink nemzetközileg elismert szakemberek. Íme néhány példa, milyen tantárgyakat tanítunk: pszichodráma, logoterápia, személyiségfejlesztő tréning, szociodráma, kliensközpontú Rogers-terápia, szexualitárium, művészet- és táncterápia, kreatív mozgásterápia, érintésterápia, jóga, alkoholfüggőség kezelése, családterápia.

E foglalkozások különlegessé teszik programjainkat, megkülönböztetik más befogadó központoktól, együtt élő közösségektől, munkatériapiás csoportoktól.

Nemzetközi együttműködés keretében szervezett tanfolyamainkon más országokból érkezett, állami vagy magánintézményekben dolgozó segítők számára is képzést nyújtunk. Az oktatás fontos szempontja, hogy munkatársaink karizmatikus vezetőik személyétől függetlenül is képesek legyenek rugalmasan alkalmazni a „Progetto Uomo” által kidolgozott modelleket, a helyi kulturális, gazdasági és társadalmi adottságokhoz igazodva.

A DELFIN

A CeIS 1976 óta kéthavonta jelenteti meg folyóiratát. Az elmúlt két évtized alatt a *Delfin* volt a „Progetto Uomo” rehabilitációs programok értékeinek és gondolatrendszerének fő terjesztője. Tanúságot tesz a közvélemény, a családok, a média és a politikusok előtt arról, hogy lehet győzni a kábítószerrel; felkelti sok intézmény és önkéntes, szakszervezet, vállalkozó, egyesület, iskola figyelmét, együttműködésre

buzdítva őket. Nagymértékben hozzájárult, hogy Olaszországban újfajta hozzáállás alakuljon ki a drogjelenséggel kapcsolatban.

A CeIS felfogásának megfelelően a *Delfin* úgy próbál szembenézni a kábítószer-függőséggel kapcsolatos problémákkal, hogy az anyag helyett az embert állítja a figyelem középpontjába. Ily módon sokkal szélesebb körű tematika kialakítására nyílik lehetősége, mivel a CeIS tevékenységéről szóló beszámolók és a tapasztalatok, tanúságtételek egyszerű bemutatásán túl etikai, társadalmi, lélektani és pedagógiai szempontból is megközelíti a jelenséget.

A folyóirat, anélkül, hogy le akarná szűkíteni olvasóközönségét, elsősorban a szektorban tevékenykedő szociális munkásokat, gondozókat, a fiatalokat, a családokat, az iskolákat, az ifjúsági mozgalmakat és a pedagógusokat kívánja megszólítani. A szerkesztők a kezdetektől a megszokottól eltérő hangot ütnek meg. A hetvenes években a *Delfin* valódi újdonságot jelentett mind a hallucinogén anyagok fogyasztását támogató alternatív sajtóval, mind a szenzációhajhász, tényeket meghamisító információáradattal szemben.

A nyolcvanas években a folyóirat a rehabilitációs közösségek mozgalmának hangadója lett, és mindazoké, akik következetesen kitartottak a drogprobléma pedagógiai és társadalmi megközelítése mellett, azokkal a kísérletekkel szemben, amelyek egészségügyi és jogi kérdést szerettek volna csinálni belőle.

A kilencvenes évekre a *Delfin* valódi nevelő hatású, prevenciós eszközzé vált, és azokra a témákra specializálódott, amelyek a deviáns, önpusztító viselkedés okozói: hátrányos helyzet, kapcsolatteremtési nehézségek, a társadalmi beilleszkedés lehetetlensége, kirekesztés, másoktól való lelki függés.

A *Delfin* eddig több mint száz alkalommal jelent meg, ezenkívül kiegészítő kiadványokat is publikáltunk olyan témákról, mint az iskola, a család, a drogprevenció, az AIDS vagy a Terápiás Közösségek Olaszországi Szövetsége által működtetett központok tevékenysége. Összesen hétezer oldal, több mint kétmillió példány. A kilencvenes években az előfizetők száma már meghaladta a húszezret.

NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS

A CeIS már indulásakor támogatott minden nemzetközi együttműködésre irányuló kezdeményezést, a nyolcvanas évektől kezdve pedig módszeresen fejleszti nemzetközi kapcsolatrendszerét. A segítők képzésében való együttműködésnek köszönhetően egész Európa területén, főleg Spanyolországban számos rehabilitációs program működik.

1985-ben az Egyesült Nemzetek Gazdasági és Társadalmi Tanácsa hivatalosan is elismerte a CeIS-t mint nem kormányzati szervezetet (II. kategória), és ezzel lehetővé tette, hogy közreműködjen az ENSZ által finanszírozott projektek megvalósításában. 1987-ben nem kormányzati szervezatként megkezdte az Európai Gazdasági Közösséggel és az olasz külügyminisztériummal való együttműködést, majd 1990-ben Bolívia kormányával is felvette a kapcsolatot.

A CeIS nemzetközi együttműködés keretében az alábbi célokért tevékenykedik: a társadalom-egészségügyi szolgáltatás fejlesztése; a fiatalok nevelésére és a prevencióra irányuló programok bővítése; a megelőzés és a kirekesztett, nyomorúságos helyzetben élő emberekkel foglalkozó rehabilitációs kezelések területére szakosodott munkatársak képzése.

A nemzetközi együttműködés ugyanazokra az összefüggő rendszert alkotó alapelvekre épül, mint az Olaszországban folytatott munka. Más kultúrkörnyezetben tevékenykedve szintén a „Progetto Uomo” gondolatrendszer alapján határozzuk meg, hol és milyen beavatkozásra van szükség. Leginkább azokban az országokban kell segítenünk, ahol a kábítószer termelése, kereskedelme és fogyasztása súlyos gazdasági és társadalmi problémát jelent.

Nagyon fontos figyelembe venni az egyes népek saját hagyományaiából, vallásából, értékrendszeréből, életritmusából, társadalmi és gazdasági rendszeréből fakadó különbségeket. Szakértelmet viszünk ezekben az országokba, a helyi erőforrásokat felhasználva igyekszünk megteremteni a feltételeket egy jól működő szervezet kialakításához, a munkatársak képzéséhez. A világ különböző pontjain a helyi viszo-

nyokhoz alkalmazkodva más-más módszereket és eszközöket mozgósítunk.

Bolíviában hétéves együttműködés után sikerült létrehozni egy kórházat, Coroicóban, Yungas körzetében. Vannak egyéb, megvalósítás alatt álló vagy már a befejezéshez közeledő terveink is az Andok térségében, Argentínában, Kolumbiában, Peruban, Ecuadorban, Chilében, Bolíviában, Thaiföldön és a Mauritius-szigeteken. A kábítószer-fogyasztók gyógyítását célzó, speciális kezelést nyújtó rehabilitációs intézményekbe egész Európa területéről érkeznek munkatársak, Portugáliától Szlovéniáig.

AIDS – AZ IDŐK JELE, DE...

A kábítószer-élvezetből felépülő, a növekedés útjára lépő emberek között vannak olyanok is, akik HIV-fertőzöttek. Nekik jövőjük bizonytalanságával is szembe kell nézniük. Sokat gondolkodtunk ezen a problémán. Felvetettük a kérdést, nem kellene-e újra átgondolnunk rehabilitációs programjaink felépítését.

A „Progetto Uomo” az élni akarásra épít, rövid és hosszú távú programjai egyaránt arra ösztönöznek, hogy az emberekben megerősödjék az életükért való felelősség érzése. Hogyan lehet az életről, a jövőről beszélni olyan betegeknek, akiknek a jelene is meg van pecsételve? A személyes felelősségvállalásra és a társadalomba való gyors beilleszkedésre irányuló programok bebizonyították, hogy senki sem gyógyíthatatlan, a mindenkiben meglévő pozitív energiákra alapozva bármilyen válságból van kivezető út.

Ha valaki tudatában van HIV-fertőzöttségének, kifogásként is használhatja betegségét, amely miatt nem képes változtatni életstílusán, s pozitív emberi kapcsolatokat létesíteni. Az első akadály, amelybe beleütközik, hogy el kell mondania családjának, kedvesének, hogy fertőzött. Fél, hogy szenvedést okoz szüleinek, és büntudata van partnerével szemben, ezért vagy bagatellizálja a helyzetet, vagy teljesen magába zárkózik. Különösen nehéz az orvosi vizsgálatokat megelőző időszak és a vizsgálaton való részvétel, mert a kórházakban erős kirekesztés uralkodik. A beteg úgy érzi, ő is csak egy a megbé-

lyezett „drogosok” közül, s nem olyan ember, aki elszántan küzd élete megváltoztatásáért.

Nevelői feladatunk az, hogy meghallgassuk és megértsük problémáit, illetve önbecsülésre és mások iránti figyelemre ösztönözzük. A probléma egészségügyi oldalának kezelése természetesen az orvosok és ápolók feladata, akik együttműködnek velünk a programokban. Szoros kapcsolatban állunk a vizsgálatokat végző, a betegség előrehaladását ellenőrző és a gyógyszeres kezeléseket előíró állami egészségügyi intézményekkel, specialistákkal. Ez a közös munka összhangban van eredeti elképzelésünkkel, hogy egyre nyitottabbá váljunk, növeljük a drogfüggőket egyéni felelősségérzetét, és egyre szélesebb körű együttműködés alakuljon ki a helyi társadalmi, egészségügyi, pedagógiai szervezetekkel, a közigazgatással, az igazságszolgáltatás hivatalaival, és hogy felkeltjük a helybeliek érdeklődését a probléma iránt.

Lélektani szempontból nagyon fontos, hogy meghallgassuk a beteget, ösztönözzük arra, hogy szavakba öntse félelmeit, szorongását. Mit mondjunk egy HIV-fertőzött embernek, a kedvesének, a családjának? A HIV-fertőzöttség, sok más betegséggel szemben, nem azt jelenti, hogy rövid időn belül biztosan eluralkodik a kór, hanem azt, hogy nagyobb a megbetegedés veszélye.

Hozzá kell tennünk, hogy néha – legalábbis részben – ellenőrzés alatt lehet tartani a helyzetet, vagyis az érintettől is függ, hogy fertőzöttsége AIDS-betegséggé alakul-e. A tudatos viselkedés, az egészséges élet szabályainak betartása életmentő jelentőségű lehet, mint sok más kór esetében is.

Kitartunk az eredeti gondolat mellett, amely szerint valamennyi ember felelős a jövőjéért, kezében kell tartania élete irányítását, akár fertőzöttsége tudatában is. A mi feladatunk, hogy támogatassuk, bátorítsuk az elkeseredett embert, bevonjuk munkánkba a családot és a barátokat is. Nem léphetünk a helyükbe – ez ellentmondana a „Progetto Uomo” gondolatrendszerének.

Az élet megér annyit, hogy megbékéljünk korlátainkkal és a kockázatokkal. Nincs olyan szeretet, amely ne jelentene kockázatot. A nő és a férfi közti hűség megtartása nem csak a HIV-

fertőzöttek számára jelent kihívást. Egy gyermek világra hozása nem csak a HIV-pozitív anya számára veszélyes. Mindannyiunk számára kockázatot jelent hinni a barátság erejében és megbízni másokban. Ez a kihívás maga a reményesség. A csüggedés, az elkeseredettség pillanataiban a gondozók, a barátok, a család őszinte szeretete képes kiszabadítani a szenvedő embert levertségének börtönéből.

A rehabilitációs program bentlakásos, vagyis közösségi szakaszában a fertőzöttségből eredő veszélyek tudata nagyobb. Ugyanakkor a HIV-pozitív személy számára komoly segítség is, hogy olyan társak veszik körül, akik elfogadják, s akikkel együtt nagyobb erővel tud küzdeni élete megváltoztatásáért.

Munkatársaink azon igyekeznek, hogy ne uralkodjon el az AIDS-től való félelem. Előhozzák a témát, beszélgetésre ösztönzik a résztvevőket. Még nagyobb a felelősség, ha a betegnek már jelentkeznek az aggasztó tünetei, a betegnek megfelelő kezelésre van szüksége. Ha elfogadás és lelki harmónia uralkodik, a betegség is lassabban halad előre, a tünetek enyhülnek.

A programok minden szakaszának és a terápia kezelésétől való fokozatos elszakadás állomásainak fontos célja, hogy az ember felelősséget érezzen jövője, céljai iránt. A HIV-fertőzöttek esetében a társadalomba való beilleszkedés különösen kényes időszak. Félnék, hogy ez nem sikerül nekik, túl sok időre van szükség, ezért arra vágnak, hogy a lehető leghamarabb elérjék a kitűzött célt. Nehéz pillanataikban, amikor úgy érzik, haszontalan küzdelmet folytatnak, és soha nem élvezhetik kitartó munkájuk gyümölcsét, képesek lennének lerombolni mindazt, amit addig felépítettek.

E fiatalok krízisként élhetik meg a társadalomba való beilleszkedést, kétségek között hányódnak, beszéljenek-e betegségükről, vagy sem. Sokszor inkább titokban tartják – a munkahelyi környezet véleményétől való félelemből. Amikor a kollégák, barátok kérdéseire kellenek válaszolni, főként, ha gyógyszert szednek, vagy ha vizsgálatra kell elkéredzkedniük, mindenféle hazugságot kénytelenek kitalálni, hogy ne derüljön fény az állapotukra. Szükségét érzik a beszélgetésnek, ugyanakkor félnék a leleple-

Szenvedély – betegség – kiutak 2.

zódéstől. Jobban meg kell értenünk lelkiállapotukat, félelmeiket, hiszen kétségek közt hányódnak: őszinték akarnak lenni, de félnék munkahelyük és barátaik elvesztésétől.

Gyakran szembekerülnek az önző és megfélemlített társadalommal, amelynek egyetlen célja, hogy megvédje magát mindentől, ami más, ami eltér a normáktól. Ezek a fiatalok, akik elszántan és áldozatkészen végigjárták az utat a kábítószer-függőségtől a társadalomba való visszatérésig, mindennap új nehézségekkel találják szembe magukat, új akadályok előtt állnak, amelyek nehezítik a normális életre való berendezkedést. Nem kapnak meg egy albérletet, a fodrász nem hajlandó levágni a hajukat, a taxis nem veszi fel őket, a fogorvos visszautasítja a kezelést, gyerekeiket pedig kirekesztik az iskolában és a játszótéren.

Az esetek túlnyomó többségében nem beteg emberekről van szó, hanem vírushordozókról. A HIV-fertőzött egyén szervezetébe bekerült az AIDS-vírus, ahogy arról a vérben lévő speciális antitestek tanúskodnak. Ennyi és nem több. Szervezetének immunrendszere nem gyengült le annyira, hogy ne tudna szembeszállni az őt érő támadásokkal. Senki nem tudja megmondani, hogy az AIDS-vírus következményeképpen megbetegszik-e valamikor, és ha igen, mennyi idő múlva. A tudomány nincs azon a szinten, hogy kimondja: kivétel nélkül mindenki halálra van ítélve, akinek szervezetébe bekerült a vírus.

A félelem és a tájékozatlanság viszont gyakran indít be kirekesztő folyamatokat, mert a HIV-fertőzött embert minden további nélkül AIDS-betegként kezelik. Ez a megítélés ellentmond a józan észnek és a tudmánynak. A vírust csak bizonyos helyzetekben lehet elkapni, és a fertőzés veszélye jóval kisebb, mint sok más betegség esetében. Rehabilitációs programjaink során megbizonyosodtunk arról, hogy hosszú évek óta HIV-fertőzött személyek képesek normális életet élni. Szigorúan betartják a higiéniai előírásokat, gondosan eljárnak kontrollra, derűs és egészséges életet alakítottak ki maguknak. Ami pedig a legfontosabb: akarnak élni.

Néhányan közülük ilyen kérdéseket tesznek fel: Mit tehetünk mi, HIV-fertőzöttek, el kelle-

ne tűnnünk a föld színéről? Gettókat kellene létesíteni számunkra? Menjünk nyugdíjba? Bizalmas beszélgetések során elmondják, mennyire nehéz megnyílniuk mások előtt, még szeretteik esetében is, és mennyire félnék, hogy egyedül maradnak.

A kirekesztés, a társadalom ítélete mi mást vonhat maga után, mint a remény elvesztését? Manapság sok fiatal nem annyira a haláltól fél, mint inkább az élet nehézségeitől. Ha aztán egy tragikus fordulattal még a fertőzöttség is sújtja őket, melyet tévesen megmászhatatlan sorscsapásnak tartanak, végképp elveszítik a reményt. Meg akartak szabadulni a kábítószer fogságából, de most elbizonytalanodnak, van-e értelme a lemondásnak. Elhagyják magukat, és végzetes helyzetekbe sodródnak. Ezért ismétlem állandóan: ne hagyjuk meghalni a reményt! Ha megöljük a reményt, megöljük az embert.

A rehabilitációs programok végeztével a HIV-fertőzöttek számára különösen nagy problémát jelentenek az érzelmi kapcsolatok. Ebben az időszakban mindenki társat keres a magány ellen. Már a kapcsolat elején el kell mondaniuk partnerüknek, milyen állapotban vannak, különben nem élhetnek nyugalomban és biztonságban. Nem lehet halogatni, mert akkor nehezebb egy mély érzelmi kapcsolat kialakítása. Vannak olyanok, akik bizonyítási vágyból vagy kárpótlásként nem társat keresnek, hanem könnyű, felelősség nélküli szexuális kapcsolatokat. Más pedig elzárkózik minden viszonytól, akkor is, ha nem fertőzött társa – szerelme jelként – kész lenne a szexuális érintkezésre.

A nehézségek elől néhányan belevetik magukat a munkába vagy a tanulásba, szinte kizárólagosan, betegesen csak ezekkel foglalkoznak. Mások a terápiás program védelmet nyújtó kereteihez ragaszkodnak, mert ott elfogadják és szeretik őket.

Nők esetében különösen fontos figyelni az anyaság körül járó gondolataikra. Programjainkban próbáljuk felkelteni érdeklődésüket az élet más dolgai iránt, felébreszteni egyéb pozitív energiáikat, kitágítani látókörüket, hogy ne csak a szerelmi kapcsolat és a szülés foglalkoztassa őket. Ugyanez érvényes a párkapcsolatokra is, amelyek akkor is értékesek és örömteliek lehet-

nek, ha az érintettek időlegesen lemondanak a szexuális érintkezésről és a nemzésről.

A személyes beszélgetéseken és a csoportterápián fontosnak tartunk többször elismételni néhány központi gondolatot. Például azt, hogy lehetséges pozitívan kiaknázni a jelen állapotot, még a jövőről szóló tervezetéseik előtt. Azt, hogy rengeteg olyan dolognak lehet örülni, amely éltető energiákat ad, például a többiek iránt érzett mély barátságok.

Azoknak, akiknek már kezd elhatalmasodni a betegség, arról beszélünk, hogy az élet értékét nem annak hossza adja meg. Nem az idő a lényeg, hanem a tartalom. Minden emberben kell, hogy legyen valami, ami túlmutat saját énjén. Az egoizmussal szemben az adás értékét hangsúlyozzuk, hiszen akkor érezzük magunkat élőnek, hasznosnak, ha adunk.

Amikor látszólag már minden elveszett, segíteni lehet a beteg embernek, hogy akkor is megtalálja az élet értelmét, ha nem hisz a túlvilágban. A beteg ember is élhet értelmes életet. Fontos, hogy ne veszítse el lelkierejét, mert akkor a szervezet képes megtartani fontos életfunkcióit, és az immunrendszer sem épül le teljesen. Segítünk, hogy a beteg tudatában legyen még meglévő lehetőségeinek, mozgósítsa lelki-szellemi energiáit, inkább az élet minőségére és ne a hosszára összpontosítson.

Ezek a betegek természetesen különös figyelmet igényelnek, és nagy szükség van a velük kapcsolatban álló egészségügyi dolgozók együttműködésére. Itt ismét a *befogadás* szó jut eszembe. Régen a szerzeteseknél az volt a szokás, hogy ha vendég jött, akár egy hittestvér, vagy egy egyszerű vándor, feloldották a csend és a böjt kötelezettségét. Maga Krisztus jött el a hajlék nélküli idegen képében. Semmiféle – társadalmi rang, tekintély vagy vagyon alapján való – megkülönböztetés nem létezett. Sőt, az utolsóból lett az első.

Az 1500-as évek végén *Lellisi Kamill* bevezette a kórházakban a befogadás szertartását. Olyan gesztusokkal fogadták a beteget, amelyekből emberi melegség áradt, s amelyek már a kapuban azt az érzést keltették az újonnan érkezőben, hogy szeretettel és tisztelettel bánnak vele, és nem csak orvosi kezelésben részesül.

Az AIDS az idők jele? A válaszom: igen. De csak ugyanabban a mértékben, mint bármilyen más. Minden dolog jel, ha nem így látjuk, elshahánunk az élet misztériuma felett. Viszont nem tekinthetünk úgy az AIDS-re, mint bűnre, mint Isten büntetésére vagy mint az emberi erkölcs romlásának eredményére. Nem szabad bűnbakokat keresnünk.

Az AIDS jele lehet annak, hogy a szenvedésben fel kell fedeznünk az Istent, az Embert. Az evangélium egyértelműen nyilatkozik erről, éppen ellenkezőképpen, mint ahogy mi szoktunk: a szenvedő ember jelenléte értékes kincs, szegletkő, általa a jólétben élő ember gazdagodik, emberibbé válik. Az AIDS jelenségének ez a szívéhez legközelebb álló értelmezése.

Az igazi kihívás: a remény. A reménység, hogy a tudomány minél hamarabb ezt a betegséget is le tudja győzni. A reménység, hogy minden reggel elég okot találunk a felkelésre, és áldani tudjuk az új nap hajnalát. *Viktor E. Frankl*, a logoterápia atyja azt mondja: „Aki igazán szeret, nem lehet boldogtalan.” Akkor hát miért nem kellene kihasználni néhány hónapot, néhány év lehetőségét, és olyan élményekkel megtölteni ezt az időt, amelyek terméke-nyebbé teszik ez ember létezését? Senkinek nincs végtelen ideje, mindannyiunk élete véget ér egyszer. Ennek tudatában tudunk igazi döntéseket hozni. Senki nem kapta meg élete forogatókönyvét, és senki nem próbálta el előre. Egyikünk létezését sem lehet összehasonlítani valaki máséval.

Olyan ez, mint az öregedés. Mindenkit utolér, napról napra, óráról órára közeledik. Tekinthetünk rá úgy, mint a halál közeledtére, de úgy is, mint egy olyan életszakaszra, amely valami újat tartogat számunkra. Más tudunk majd adni, más eszközökkel lehetünk egymás szolgálatára. Szenvedéllyel élni az életet kockázatos, de igazi kaland.

Az AIDS jelenléte a világban így mindannyiunkat gondolkodásra ösztönöz. Tragikus jelenység, de ennek ellenére pozitív lehetőség számunkra, hogy újabb választ találjunk arra a kérdésre, miért érdemes élni, milyen értékeket kell előtérbe helyezni, milyen értelme lehet saját, közeli vagy távoli halálunknak. Újabb gon-

Szenvedély – betegség – kiutak 2.

dolatokra ösztönzi az embereket, hogyan lehet megszabadulni a szolgaságtól, a megkötözöttségtől.

Tapasztalatom szerint minden ember képes előre nem látható és megdöbbentő módon reagálni egy nehezen elfogadható kórképre. A bizonytalan jövővel kapcsolatban lehet pozitív vagy negatív módon gondolkodni. A reakció attól függ, mennyire szeretjük az életet, mennyi pozitív ösztönző erő visz előre, mennyire mélyek lelki mozzgatóerőink, mennyire vagyunk képesek terveket szőni. Láttam olyan élethelyzeteket, amikor valaki minden előzetes számítás ellenére visszanyerte energiáit és életerejét.

Egyrészt tanúi voltunk annak, hogy a társadalom rendezetlen riadalma aggasztó módon megöli a reményt, másrészt viszont láttunk olyan egyszerű, feltűnés nélküli gesztusokat, amelyek meggyőztek arról, hogy a reménység nem alszik ki.

A remény legszebb leckéit kórházi ágyban haláltusájukat vívó emberektől és olyanoktól kaptuk, akik pokoli pillanatokot éltek meg, viaskodtak az életért, és sikeresen visszatértek, rendezett és nyugodt körülményeket alakítottak ki.

Sok barátunk megértette, hogy az életet szeretni, ápolni és védeni kell, mint egy értékes kincset, egy ajándékot. Ennek megértése sokakat nagyobb felelősségtudattal töltött el.

Valószínűleg nem talál választ kérdéseire az az ember, aki számára a halál egy nehéz, fáradtságos út lezárása. Azoknak viszont, akik az Isten által tervezett gyönyörű tervek szereplőjeként tekintenek az életre, minden új nap az egyre nagyobb szeretet ajándéka.

Emlékszem egy fiatal barátomra, aki halálos ágyán megvallotta nekem, hogy egyetlen dolgot sajnál még: már semmit sem tud tenni másokért. A félelemmel küszködőknek azt ismételtette, hogy az élet rengeteg lehetőséget tartogat, gondoljanak az igazi értékekre, a barátságokra, a munkára, és ne hagyják el magukat. „Ha én, akinek csak néhány napja van hátra, erős vagyok, miért ne lennél te is az?”

A rettegés nem segít, egyedül a hit és a reménység fegyverével felszerelve tehetjük szebbé az életet. Ez a fiatalember nem az elkeseredést, hanem a reménységet hagyta ránk örökölni.

A KÁBITÓSZEREN INNEN ÉS TÚL – MIT TEHETÜNK?

A kábítószer-függőséggel való foglalkozás napjainkban egyre inkább a probléma megismerését, kimondását, a kábítószerfüggő ember nevelését, megszabadítását jelenti. Érdeklődést jelent a családja, a munkája, az iskolája, a szabadideje, a környezete és emberi kapcsolatairól. Egész környezetét meg kell ismerni, a helyi viszonyokat, az intézményrendszert, a társadalmat. Tágabb horizontok felé kell nyitni, saját városunk és országunk határain túlra. Küzdeni kell a sokak által elfogadott felfogás ellen, amely szerint a gyógyszeres kezelés és a kémiai szerek használata minden bajra orvosság. Fel kell venni a küzdelmet a média és a divathullámok keltette megalkuvó viselkedés, a tömegszellem, az önzés, a jobb élet kihívásával szembeni beletörődés, a behódolás ellen. Nem hagyhatjuk, hogy néhány ember nyereségvágya hátrányos helyzetbe taszítson sokakat, s a társadalmi igazságtalanság ilyen mértékű szenvedést, szegénységet és kirekesztést teremtsen.

A CeIS felhívása nemcsak a politikusoknak és az államigazgatásban dolgozóknak szól, hanem az egész közvélemény formálására irányul: az önzéssel, az egyre vadabbá váló szerzési vágygal, a legerősebbek érdekeinek védelmével, a gyengék és a kisebbségek elnyomásával szemben a szolidaritás, a lelki-szellemi érés, a művelődés, az együttműködés eszméit kell megvalósítanunk, amelyekben rendületlenül hiszünk.

JÖVŐKÉP – AZ EMBER VAGY AZ ANYAG?

Döntő különbség, hogy nem az anyag, hanem az ember szempontjából vizsgáljuk a kérdést, nem a birtoklás, hanem a létezés alapján gondolkodunk. Ez az alapvetés határozza meg a stratégia minden elemét: a prevenciót, a rehabilitációt, a tájékoztatást, a kábítószertermesztésének lehetséges szabályozását, a kábítószertermelés visszaszorítására kidolgozott elképzeléseket.

Tapasztalataink meggyőzően bebizonyították, hogy a drogfüggőség nem egészségügyi és

jogi, hanem pedagógiai és társadalmi probléma. Ennek megfelelően kell kezelni a problémát: nem szigorúan meghatározott modellek alapján, nem kirekesztő jellegű elnyomással, de nem is a korlátlan szabadság hirdetésével, hanem a szenvedő ember és családja iránti hatalmas figyelemmel és odaadással.

A jelenséget csak akkor tudjuk a maga teljességében vizsgálni, ha szem előtt tartjuk minden lelki, társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális vonatkozását. Egyetlen stratégia létezik csak, amely az élet szeretetére képes tanítani, legyen szó megelőzésről vagy kezeléssel: úgy nézünk az emberre, hogy egész személyiségét látjuk, teljes lelki gazdagságát és a megszabadulás benne rejlő végtelen lehetőségét. Ezt kell hirdetni, hiszen csak ilyen alapon lehet vállalni bármiféle küzdelmet a fiatalokat hátrányos helyzetbe taszító nehézségek és azok következményei ellen.

PREVENCIÓ

Még a kínálat kezelésénél is fontosabb és sürgetőbb feladat a kábítószer iránti igény csökkentése. Nagy a veszélye annak, hogy a nehéz helyzetbe került emberek lelkiállapotuk javítása érdekében egyre inkább olyan anyagokhoz, gyógyszerhez, élelmiszeripari, vegyipari termékekhez fordulnak, amelyeket legálisan meg lehet vásárolni.

A kábítószer elleni küzdelem kulcsfontosságú elemének tehát a prevenciónak kell lennie. A kábítószer-függőség főleg pedagógiai és társadalmi probléma, így ennek megfelelően kell kidolgozni a megelőzés módszerét. A prevenciót igen gyakran összetévesztik az egyszerű tájékoztatással. Pedig nem pusztán erre van szükség. A tájékoztatás csak elijesztést jelent, felhívja a figyelmet a drogok fogyasztásának negatív hatásaira, de nem veszi számításba, hogy a nevelésben mennyire fontos az érzelmi megközelítés.

A tapasztalat rávilágít, mennyivel hatékonyabb módszer a pozitív dolgok felmutatása, mint a negatív hatásokkal való riasztás. Nem a hátrányos következményekre kell helyezni a hangsúlyt, hanem a jobb élethez szükséges feltételekre. A kábítószerokról és a fogyasztás okairól szóló felvilágosítás nagyon kényes feladat,

csak képzett és kiegyensúlyozott emberek végezhetik.

Ugyanakkor a hiteles prevenciót nem lehet a szakemberek nyakába varrni. A nevelők, a tanárok mindennapos, éveken át tartó feladata, hogy az egészséges, drogtól mentes élet felé vezessék a gyerekeket és a serdülőket, az élet szeretetére és védelmére tanítsák őket. Meg kell haladnunk a megelőzés eddigi, anyagokra koncentrááló stratégiáját, el kell távolodnunk a szenzációhajhász és ködösítő tájékoztatási módoktól.

A kábítószer terjedése súlyos társadalmi probléma is, tehát ennek tényezőivel is foglalkoznunk kell. A megelőzés része a dílerrel szembeni küzdelem. Fontos, hogy ne csak a börtön legyen az uralkodó büntetési forma, hiszen az elzárás semmi esetre sem a nevelést mozdítja elő. Vigyáznunk kell, hogy a munkanélküliség vagy esetleg épp a foglalkoztatottság ne legyen veszélyforrás. Valódi társadalmi és vagyoni igazságszágra kell törekednünk. Elő kell segítenünk a külföldi bevándorlók beilleszkedését, hogy ne váljanak a bűnszövetkezetek tagjaivá. Megoldást kell találnunk az emberi kapcsolatok terén megnyilvánuló szegénység olyan új formáinak kezelésére, mint a magány, a közösséghez tartozás hiánya, az önzonosság keresése, az idősek és fiatalok, intézmények és magánszemélyek közötti párbeszéd lehetetlensége.

REHABILITÁCIÓ

A kábítószeresek előtt minél több pozitív lehetőséget kell felmutatni. Az egyszerű elvonókúrán túl sok egyéb megoldásra van szükség. Valamennyi ember személyes szükségleteire oda kell figyelni, olyan állami és magánkezdeményezésű struktúrákat kell létrehozni, amelyek lelkiismeretes munkát végeznek, rugalmasan kezelik a rászorulókat, és komoly célkitűzésekkel rendelkeznek.

A kábítószerfüggők egészségének helyreállításával és társadalmi rehabilitációjával foglalkozó szervezeteknek az állami intézmények és a polgári társadalom figyelmes ellenőrzése alatt kell állniuk. Azért is szükség van erre az ellenőrzésre, hogy elkerülhető legyen a spekuláció, a hencegő, hamis csillogás, a rögtönzés, az ide-oda

kapkodás. Fontos, hogy ezek az ellenőrző intézmények komolyak, hatékonyak és cselekvőképsek legyenek, s ne essenek a bürokrácia csapdájába. Mindez azonban nem azt jelenti, hogy nem létezhetnek eredeti elképzeléseket megvalósító, hatékony magánkezdeményesek, vagy hogy a kezelésre jelentkező személy nem választhatja meg szabadon, melyik struktúrába akar beilleszkedni. A kábítószer-függőség kezelésére sok megoldási javaslat született, vigyázni kell erre a gazdagságra. Csak egy valóban rugalmas szabályrendszer képes e sokszínű kép összehangolására.

A kábítószer-élvezők nem egy embertípus tagjai, amelynek tagjai egy bizonyosfajta bánásmódot igényelnek. Ha megszüntetnénk a sokféleséget, és csak egy modell létezne, nem tudnánk megfelelő válaszokat adni a különféle igényekre, kérésekre, hiszen megsemmisítenénk ezt a rugalmas rendszert, az eltérő eszközökkel rendelkező szervezeteket.

Minden civil- és állami szervezetnek átláthatónak kell lennie, szükség van az alkalmazott módszerek és az általuk elért eredmények rendszeres felülvizsgálatára. Érvényes ez a szakmai etikai kódexre is: csak meghatározott etikai előírások szerint lehet tevékenykedni, amelyek a gondozottak legnagyobb tiszteletben tartásán alapulnak.

Az ellenőrzésnek arra is ki kellene terjednie, hogy a kábítószer-függőséget nem kizárólag vagy elsősorban egészségügyi kérdésként kezelik-e. Nem betegségről van szó, ezért a probléma ilyen leszűkítése eleve bukásra ítéli a kezdeményezést, s így soha nem lesznek képesek valóban meggyógyítani a kábítószer-fogyasztót.

DROGOK LEGALIZÁLÁSA

Egyes kábítószerek legalizálása mindig aktuális és vitás kérdés. A legális úton hozzáférhető drogokkal csökkenteni akarják az adagok beszerzésével összefüggő bűncselekmények számát, a kábítószer miatti halál lehetőségét, csapást akarnak mérni a szervezett bűnözésre.

Fontos célkitűzések ezek, minden felelősen gondolkodó ember szeretné, ha megvalósulnának, mégpedig rövid időn belül. De hogyan?

Két különböző javaslatot hallgatunk lassan tizenöt éve. Az első szerint az állam lépjen a kereskedők és a dílerek helyébe, áruljon tiszta anyagokat, kiküszöbölve ezzel a fekete piac rejtette veszélyeket. Árusítsák szabadon a heroint, a kokaint, a hasist, ahogy az alkoholt és a dohányt. A másik elképzelés szerint az állam lépjen az orvosok, pszichológusok, szociális gondozók helyébe, nyilvánítsa a kábítószerfüggőket gyógyíthatatlan eseteknek, és hogy megmentse őket a fekete piac veszélyeitől, lássa el őket a megfelelő adagokkal. A jelenleg illegális drogot tehát a nyilvántartott, betegkártyával rendelkező kábítószer-fogyasztók kaphatnák meg.

Az első változat, amely inkább képes volna aláaknázni a szervezett bűnözés érdekeit, nehezen megvalósítható. Nemzetközi egyezményekre volna szükség; a kábítószerekhez pedig még a gyógyszereknél is könnyebben lehetne hozzájutni, ami azok érdeklődését is felkeltené, akiket eddig a törvények és a félelem visszatartottak.

Ha pedig a drogosok kapnának pszichotróp szereket, kitől kérnék az adag növelését? És mi van az új kábítószerekkel? És azokkal, akik elutasítják, hogy nyilvántartásba vegyék őket? Ugyanakkor az alkalmi drogfogyasztók közül sokan könnyen rendszeres fogyasztókká válnának. Ki és mi bátorítaná őket, hogy változtassanak az életükön? Hányan vennének részt a rehabilitációs kezeléseknél, ha a gyógyulás még nehezebben volna elérhető?

Az állam nem vállalhat ekkora veszélyt, nem segítheti leggyengébb polgárai kirekesztését és halálát. Nem csak a maffiák érdekei, árbevétele forognak kockán. Aki valóban hisz az emberben, nem hagyhatja, hogy az Isten képmására teremtett lény elveszítse érzeit, érzelmeit, intellektusát, szellemét, a lehetőségét, hogy szeressen és megtervezze a jövőjét. Egy ilyen legalizálás negatív következményei jócskán meghaladnák a pozitív hatásokat.

Ezek a viták gyakran azt az érzést keltik bennünk, hogy vannak, akik kiskapukat keresnek, az emberi szenvedést említésre sem méltatják, hogy ne kelljen szembenézni a kábítószer-fogyasztást kiváltó okokkal. De vajon mindent megtettünk már a kábítószer ellen? Valóban el-

jutottunk arra a pontra, hogy le kell tennünk a fegyvert?

Természetesen senkinek nincsenek kész receptjei, senki nem tud minden kérdésre válaszolni, s elosztatni valamennyi bizonytalanságot. Mégsem egyszerűsíthetjük le a kérdést, nem értékelhetjük le az életet pusztán azért, mert nem vagyunk képesek minden kábítószerfüggő, elnyomott és elkeseredett ember számára új, személyre szabott, életet adó megoldást nyújtani. Sok ismerős fiatal mondta, hogy ha könnyebben jutott volna anyaghoz, aligha döntött volna a leszokás mellett.

Amikor valami újat akarunk létrehozni, nem használhatunk kísérleti nyúlként embereket, csoportokat, közösségeket, s figyelembe kell venni minden testi, lelki és társadalmi következményt.

Ha az állam a már legális drogok mellett más drogot is terjesztene, hozzájárulna sok ember pusztulásához, ráadásul az illegális kereskedelem ügyis felülkerekedne új anyagok terjesztésével és új fogyasztókkal, akik továbbra is törvényen kívüliségre kényszerülnének. Ezen túl pedig az állam elvesztené szavahihetőségét, s azt bizonyítaná, mennyire kevésbé érdekli a leginkább szenvedők sorsa.

AZ ÁRTALOMCSÖKKENTÉS ELVE

A drogosok eltávolodnak az élettől, hogy csak magukban „utazzanak”. Nem adhatunk további jegyet a kezükbe magányos útjukra, ahonnan nincs visszatérés.

A kábítószeresek legális terjesztése, és más olyan kezdeményezések, amelyek a kábítószereseket megerősítik életformájukban, komoly kockázatot jelentenek. Egy ilyen kezdeményezés az ártalomcsökkentés elve.

Tisztázni kell, mit jelent ez a kifejezés. Az ártalomcsökkentés (vagy más néven kisebb kockázat) stratégiáját így lehetne összefoglalni: mivel a haldoklót úgysem lehet visszahozni az életbe, segíteni kell azokat az embereket is, akik nem tudnak vagy nem akarnak lemondani a kábítószeréről. A közös cél azonban megszabadítani az embert a függőségtől, az ártalomcsökkentés elve csak eszköz, nem pedig cél.

Akik helyettesítő szerekekkel, metadonnal vagy mással dolgoznak, nem hiszik, hogy a kezelés közvetlenül a függőségre irányul, s kivezető utat jelent a kábítószer rabságából. Az ártalomcsökkentés tehát semmiképpen sem a szabadulás előszobája. Inkább az a célja, hogy a kábítószeres túlélje, kibírja addig, amíg nem érzékeli el a megfelelő pillanatot a gyógyuláshoz.

Két fontos felvetést kell említenünk. Vajon etikus, elfogadható dolog-e, hogy az állam lehetőséget és eszközöket ad a kábítószeresek folytatásához olyanoknak, akik a halálba vezető utat választották? Elképzelhető-e, hogy az ilyen, feltétel nélküli segítség valóban arra készíti a drogot, hogy leszokjon; vagy még inkább a fogyasztásra ösztönzi, hiszen kényelmesen folytathatja életmódját?

Ezért nem tudjuk elfogadni az ártalomcsökkentés elvét. Egyrészt hiányoznak a szilárd és világos törvényi szabályozások, másrészt nem vagyunk biztosak abban, hogy az emberre irányul a figyelem, s nem az anyagra és a fecskendőre.

Ezen túlmenően pedig nagyon fontosnak tartjuk, hogy azoknak a segítése, akik még nem készek lemondani a kábítószeréről, ne veszélyeztessen másokat, akik már elszánták magukat arra, hogy visszatáljanak énjükhöz, életükhöz. Az ilyen minimumra törekvő stratégiák alkalmazása nem jelenthet hátrányt azon állami és civilszervezetek számára, amelyek éveken keresztül pozitív eredménnyel dolgoztak.

A kisebb kockázat módszerét vallók valamennyi ténykedése mögött komoly erkölcsi átgondolásnak kell állnia, s tisztában kell lenni a határokkal, amelyek a tapasztalatok fényében módosulhatnak. Az állami szervezeteknél is nagyon felkészült dolgozókra van szükség, akik nem tévesztik szem elől az eredeti célt: előmozdítani a kábítószeresek jövőbeli valódi gyógyulását, méltóságuk és szabadságuk visszanyerését. Ha nem ez a cél legegyszerűbben, bajosan mondhatnánk, hogy kisebb lett a kockázat.

Végül pedig, ha az utcai szociális munkások tevékenysége, a metadon, a tiszta fecskendő kiosztása valóban azt a vágyat érleli meg a drogfogyasztókban, hogy új életet kezdjenek, gondoskodni kell egyre több befogadó és rehabilitációs központ létrehozásáról, amelyek rugalma-

Szenvedély – betegség – kiutak 2.

sabbak, elérhetőbbek és jobban kielégítik a valódi igényeket.

VILÁGMÉRETŰ EGYÜTTMŰKÖDÉS

A kábítószer elleni küzdelem nem lehet csupán egyetlen ország harca. Nemzetek fölötti szervezetek, a kormányok, civil egyesületek nemzetközi együttműködésére van szükség minden szektorban. A világ minden táján jelen lévő kormányzati és nem kormányzati szervezetek tapasztalatcseréje nagy lépés lenne a drog elleni közös küzdelemben. Ma már nem lehet bezárkózni saját házacskánkba, ki kell tekinteni onnan. A cél legalább az európai integráció megvalósítása, amely egységesített stratégiákon keresztül felveheti a küzdelmet a szegénység ellen, előmozdíthatja az igazságot, a békét, a műveltség terjedését.

Tudjuk, hogy a nemzetközi együttműködés nem mindig hozta meg a várt gyümölcsöket, de hibáznánk, ha mindent félretéve előről akarunk kezdeni a munkát. A kábítószeres kereskedelmének csökkentése csak gazdasági, társadalmi és politikai megoldások összességével lehetséges. Elsősorban azokat az országokat kell segíteni, ahol a legsúlyosabb gondot jelenti a termelés és az illegális terjesztés.

Nemcsak a tudatállapokra ható növények termesztését kell ellenőrzés alatt tartani, hanem azoknak a vegyi anyagoknak, prekursoroknak az előállítását is, amelyekkel feldolgozzák a növényeket. Ez utóbbiakat pedig főleg a gazdag országok ipara termeli. A narkotikumok terjesztésének megállítását az egész világ feladata, amely határozott és megalkuvás nélküli munkát igényel.

A nemzetközi együttműködés keretében végzett kábítószer-ellenes tevékenység nem hagyhatja figyelmen kívül az egyes országok speciális igényeit. Nagyon csekély eredményt érünk el, ha kész modelleket akarunk átültetni. Nincs jogunk olyan akciókra, amelyek nem tartják messzemenően tiszteletben a kábítószer-termelésben – gyakran akarunk ellenére – érintett népcsoportok szabadságát és méltóságát.

A szegénység ellen, az emberi fejlődésért folytatott harc nem csak a felnőtt társadalom fel-

adata. A fiatal generációk rengeteg kihasználatlan energiával rendelkeznek. Ezek az eszmék módot adnak energiáik bölcs, hatékony és pozitív felhasználására.

LEGÁLIS DROGOK

Nemcsak a távoli országok egzotikus vidékein termő növényeket nevezhetjük drogoknak, hanem az alkoholt is, amelynek túlzott fogyasztása Olaszországban is súlyos probléma. Sem a kormányzati és helyi önkormányzati szervek, sem az egészségügyi dolgozók és a szociális munkások nem fordítanak rá elég figyelmet.

Az alkoholizmus igazi szenvedélybetegség. Gyakran a kábítószeres felé vezető út egyik állomása, sok esetben pedig az alkohol kiegészítő vagy alternatív anyag a drogfogyasztók számára. Hatékony beavatkozásra van szükség, az alkoholistákkal foglalkozó állami intézmények hálózatának fejlesztésére és az önkéntes mozgalmak lelkes, új ötleteket adó támogatására. Hatékonyabbá kellene tenni a helyes táplálkozásra való nevelést is, ezen belül pedig felvilágosítást kellene adni az alkoholról is. Tudatosítani kell az emberekben kártékony hatását, hogy a mérsékelt fogyasztás ne csapjon át végletekre.

Az alkoholizmus mellett a dohányzás is szenvedélybetegség, a megelőzés nevelési kérdés. Az egészséges életmód, önmagunk, mások és a környezet megbecsülése olyan értékek, amelyek felmutatása a prevenció fontos része lehet.

A pszichotróp gyógyszerek túlzott fogyasztása különösen a felnőtt nőket, az időseket és a serdülőket érinti. E gyógyszerekre ugyanazok a megállapítások érvényesek, mint az alkoholra: legálisan hozzáférhető anyagok, amelyek helyettesítik a kábítószer, illetve a drogok felé vezető út egyik állomását is jelenthetik. Különösen a serdülőknél ijesztő mértékben emelkedik a serdülőben előállított újfajta drogok, hallucinogén vagy amfetamin tartalmú pirulák fogyasztása. Ezek az anyagok különböznek az ópium- és kokaínszármazékoktól, fogyasztásukat sokan csak egy éppen aktuális divatjelenségnek tartják.

Ismét terjedőben van az a nézet, hogy megkülönböztethetünk lágy és kemény drogokat, elfogadható és nem elfogadható anyagokat. Sok

fiatal nem tartja veszélyesnek az izgatószer és hallucinogének fogyasztását, a heroint viszont elítéli. Egyre inkább csak a fizikai függőségről esik szó, méltánytalanul háttérbe szorul a lelki függés és az anyagok idegrendszerre gyakorolt hatásának kérdése.

Újabban nagyon korán válnak fogyasztóvá a fiatalok, a „szombat esti láz” világához szinte hozzátartozik a drog. És nem is csak a szombat estékhez. Ez a jelenség azért is súlyos, mert sem a fogyasztók, sem családjuk, sem a közvélemény nem ismeri el a veszélyeit.

Nemcsak a fiatalokra, hanem a felnőttekre és az idősekre is jellemző, hogy az anyagok okozta pusztító jó érzés elegendő magyarázat a túlzott fogyasztásra. Minden generációt érintő probléma, hogy a legkisebb testi és lelki baj orvoslására is kémiai szereket íratnak fel maguknak.

Dramai következményekkel járhat, ha nem gondolkodunk el komolyan az ilyen jellegű fogyasztáson és hatásain. Új energiákat kell bevetni az egészségre nevelés területén, kezdve az orvosoktól, a felnőtteken keresztül, akik mintaként szolgálnak a gyerekek előtt, egészen az olyan helyekig, ahol a fiatalok összegyűlnek szórakozni. Alternatív szórakozóhelyekre van szükség, ahol nem füstfelhőben és kábulatban töltik el az estét. Ugyanígy a felnőttek és az idősek számára is kellene alternatívák, különben csak a túlfeszített munka vagy a fojtogató magány marad számukra.

MUNKATÁRSOK KÉPZÉSE

A kábítószer elleni harc egyre felkészültebb munkatársakat igényel. Az önkéntesek számára is fontos felállítani néhány elengedhetetlen követelményt. El kell ismerni az ilyen jellegű munka terén szerzett tapasztalatokat, valamint azokat a végzettségeket is, amelyeket a bizonyos egyesületek magas színvonalú iskoláiban szervezett kurzusok elvégzése nyújt.

Az államnak fel kell ismernie, hogy az ebben a szektorban végzett önkéntes munkából új szakértelem született, nem csupán tudás, hanem élni tudás, nemcsak hozzáértés, hanem személyes elhivatottság. Nemcsak a kábítószerfüggőségben szenvedőkkel foglalkozó progra-

mokban, de az iskolákban, a börtönökben, a kórházakban, az idősekkel, illetve a fogyatékkal élőkkel foglalkozó szervezetek berkeiben is minden bizonnyal hasznos, ha a munkatársak tudással rendelkeznek, de sokkal fontosabbak az olyan érző szívű emberek, akik érdeklődéssel fordulnak azok felé, akik nehéz helyzetükben tőlük várnak segítséget.

A pszichopedagógia és a társadalom-egészségügy területén a szakemberek képzésében fel kellene használni a kábítószer-függőséggel évek óta foglalkozó önkéntesek javaslatait. Az orvosi diplomához az alkoholizmussal és a dohányzással kapcsolatos tanulmányokra is szükség volna. A társadalom-egészségügyben dolgozóknak mind az alapképzésben, mind a továbbképző tanfolyamokon foglalkozniuk kellene a szenvedélybetegségekkel.

A gyermekek és a serdülők problémáinak kezelésére az iskola számtalan pedagógiai, szociális és kulturális eszközzel rendelkezik. E lehetőségek akkor kiaknázhatók, ha a tanárok készek arra, hogy meghallgassák a diákokat, párbeszédet folytassanak velük, elgondolkodjanak saját szerepükön, és értékhordozó kulturális modellként vonatkoztatási ponttá váljanak előttük. Együtt kell működni a családokkal, a környéken lévő más nevelési intézményekkel és szociális szolgálatokkal.

A kritikai szemléletre, az egészségre, a higiénára, az emberi kapcsolatok értékére, az erőszakmentességre, a békére, a környezetvédelemre, az értékek ápolására való nevelés a leghatékonyabb eszköz a gyermekek harmonikus fejlődése érdekében. Ez a fajta pedagógia a megelőzés legalapvetőbb eszköze, amelynek segítségével elkerülhető a fiatalok reményvesztettsége és annak számtalan következménye.

Ötletekkel, anyagi támogatással, nagy energiákkal, kulturális erőforrásaink legjobb kiaknázásával kell tehát támogatni a nevelőket, a szülőket és a tanárokat felkészítését.

AZ AIDS-VÍRUS TERJEDÉSE

Az AIDS-vírus terjedését nemcsak egészségügyi, hanem társadalmi problémaként is kell kezelni. Mit jelent ez? A hivatalos jogi megoldáso-

kon túl küzdenünk kell azért, hogy a társadalom szunnyadó erőit összpontosítani tudjuk egyfelől az AIDS terjedése elleni küzdelemre, másfelől az indokolatlan félelmek szülte kirekesztés megfékezésére.

Mit nyújthatunk még a rászorulóknak? Szükség lenne például tanácsadókra a városok különböző pontjain, akiktől az AIDS-fertőzöttek és családjaik támogatást és útmutatást kaphatnak, s amelyeknek a közreműködésével szükség esetén befogadó központok is kialakulhatnak.

Az egészségügy hivatalos intézményeiben szükség van orvosokra, ápolókra, akik rendelkeznek olyan ritka erényekkel, mint az odafigyelés és a megértés. Az orvosoknak közérthető nyelven kellene megmagyarázniuk a szakkifejezéseket, amelyeket különben nem értenek meg a betegek. A fertőzöttség mibenlétéről és a felírt orvosságokról akkor is megfelelő tájékoztatást kell adni, ha a beteg nem kérdez, mert fél az igazságtól. A tájékozottság segíti, hogy ellenőrzése alatt tudja tartani és a lehető legépítőbb, legpozitívabb módon tudja kezelni a helyzetet.

Megnyugtató és hiteles tájékoztatásra van szükség, amely az embert helyezi a középpontba, és így segít legyőzni a többség elutasító vagy közönyös hozzáállását.

Hányszor láttunk már ijesztő jeleneteket, halálkó betegekkel készült interjúkat, lelki terrort bemutató helyzetképeket, holott inkább életre buzdító, reménykeltő javaslatokra és konkrét útmutatásra lenne szükség. Mennyi jót tehetne a tömegtájékoztatás az előítéletek lerombolásáért, az olyan közhiedelmek eloszlatásáért, mint például az, hogy a HIV-fertőzötteket befogadó központok terjesztik a vírust, s bűnözés, szexuális perverzió és még ki tudja, milyen fertő uralkodik falaik között. A HIV-pozitív emberek számára meg kell adni az alkotmány és a törvények által biztosított lehetőségeket a társadalmi beilleszkedésre és a közéletben való részvételre.

Valamennyi ember tiszteletétől, vallási okoktól és humánus eszméktől indítva mindenkit tisztánlátásra ösztönzünk. Pusztán önos érdekből is: hiszen csak akkor kerülhet el a nemi érintkezéstől és a használt fecskendőktől eredő fertőzés, ha segítünk a vírushordozó személynek az egészségesebb élet kialakításában.

Át kell alakítani a kórházak fertőzőosztályait is, szeretetet sugárzó ápolók segítségével, akik képesek saját erőforrásaik mozgósítására ösztönözni a betegeket, hogy orvosolják, ami orvosolható, visszanyerjék önbizalmukat és életkedvüket. Nemcsak ápolásra van szüksége a szenvedőnek, hanem arra is, hogy emberként bánjanak vele.

E téren is szükség van az önkéntesek, az egyesületek, a családok segítségére, hogy a HIV-fertőzöttek, AIDS-betegek és családtagjaik számára megteremtsék egy élhető élet feltételeit.

AZ ÖNKÉNTES SZOLGÁLAT ÉS AZ EGÉSZ TÁRSADALOM EGYÜTTMŰKÖDÉSE

Az intézményeknek támogatniuk kell az önkénteseket, az egyesületeket, hogy bátran, újító jellegűen és hatékonyan tudjanak fellépni a társadalmi és pedagógiai problémák kezelésében. Nagyon fontos erőforrások bevetésére nyílik lehetőség, emberek milliói ajánlhatják fel segítségüket, képességeiket: főleg kamaszok, fiatalok, háziasszonyok és idősek.

A társadalmi célú magánkezdeményezések és az állami intézmények közti kapcsolatnak a lojalitáson és az együttműködésen kell nyugodnia. Az önkéntes mozgalom feladata a társadalom új erőinek felébresztése. Nyitottnak kell lennie az intézmények felé, hogy kiegészítő és ösztönző jellegű feladatok végzésével segítse munkájukat, ne pedig fölösleges teher vagy konkurencia legyen. Ahol az önkéntes mozgalom életerős és szabadon cselekedhet, a szociális intézmények pedig jól szervezettek, ott biztosan gyümölcsöző lesz az együttműködés.

Az önkéntes mozgalom természete a kihívás és az együttműködés, nem pedig mások helyének elfoglalása. Az intézmények feladatainak ránk hárulását nem tudnánk vállalni.

Tapasztalatunk szerint csak akkor lehet kábítószert elleni küzdelemről beszélni, ha minden gesztusunk az emberi méltóság, a létezéshez való jog, a javak igazságosabb elosztása, az állampolgári hűség, a szolidaritás és a közös felelősség irányába mozdít. Úgy nem lehet győzelmet aratni a kábítószert felett, hogy a drogról

beszélünk, az okok helyett a tünetekről, az emberek helyett az anyagokról.

A küzdelemben részt vevő intézményekről, a rendelkezésre álló anyagi erőforrások elosztásáról kidolgozott szabályrendszer csak egy a sok eszköz közül. A lényeg ugyanaz marad: az emberi lélek megváltoztatása.

A kábítószer-függőség világméretű problémájával szembenézni kényszerülő tudománynak és politikának ma is szüksége van a gyógyító energiákra és a szakértő, bátor kezdeményezésekre. Csak akkor tudjuk felfedezni létezésünk legmélyebb értelmét, betölteni sokak várározását és reménységét, ha ezek az energiák a szívből jönnek.

Felhívást intézek az egész társadalomhoz: dolgozzunk szoros együttműködésben az élet minden területén, ne csak a CeIS által a mostani veszélyhelyzet legyőzésére végzett legsürgetőbb feladatokban, mint amilyen a kábítószer, a HIV-fertőzöttség és az AIDS elleni küzdelem.

Azt kívánom, hogy a hatvanas években létrejött kis csoport szellemiségét, álmait követve folyamatos legyen a munka, a CeIS megszületését és növekedését elősegítő alap gondolatok tovább fejlődjenek.

Vége szabad, önmagukkal és másokkal harmóniában élő emberekre van szükség. Különbözik mit sem érnek a könyvek, a „Progetto Uomo” elképzeléseinek olvasása. Az újjászületett emberekre kell gondolnunk, akik leküzdötték a válsághelyzetet, és felelősségteljes új életet kezdtek. Egy könyvet könnyen és nagy érdeklődéssel el lehet olvasni, de könnyen el is lehet felejtani.

El kell érkeznie annak az időnek, amikor a „Progetto Uomo” kifejezés nem egy tájékoztató jellegű könyvet idéz fel bennünk, hanem az újjászületés élő tanúit. Olyan embereket, férfiakat és asszonyokat, akik a valódi reménység hírvivői.

Fordította: Thullner Zsuzsanna

A fordítás – mely Kály-Kullai Károly: Utak – útkeresők – szenvedély – betegség című kötetének függelékében jelent meg először magyarul 2009-ben – az alábbi kiadás alapján készült: Don Mario Picchi: Progetto uomo. Un programma terapeutico per tossicodipendenti, 1990, Piemme.

Szenvedély – betegség – kiutak 2.